

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1897.

Andra Kammaren.

N:o 37.

Onsdagen den 5 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling statsutskottets utlåtande n:o 57, angående Kongl. Maj:ts proposition rörande löne-reglering för personalen vid statens jernvägar och i anledning deraf inom Riksdagen väckta motioner.

Ang. löne-reglering för personalen vid statens jernvägar.

(Forts.)

Deraf återstodo *punkterna VII—XIX*, hvilka samtliga biföllos.

§ 2.

Till kammarens afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 7 i gällande instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Om ändring i § 7 af instruktionen för Riksdagens revisorer.

Till sammansatta stats- och bankoutskottet hade för förberedande handläggning öfverlemnats en i Andra Kammaren väckt motion (n:o 8) af herr S. O. Nylander med hemställan, att Riksdagen måtte besluta, att § 7 i gällande instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 7.

Revisorerna skola vid sin förrättning noggrant iakttaga hvad regeringsformen, riksdagsordningen och denna instruktion samt de för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gällande ansvarighetslagar och öfriga stadganden innehålla; och skola revisorerna samt de vid revisionen biträdande hålla tyst och förtegardt hvad enligt Riksdagens beslut eller ingångna aftal eller för öfrigt enligt sakens natur bör vara tyst rörande enskildes affärsförhållanden till kronan, riksbanken eller riksgäldskontoret.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte för-anleda till någon Riksdagens åtgärd.

*Om ändring
i § 7 af
instruktionen
för Riksdagens
revisorer.*

(Forts.)

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Nylander: Herr grefve och talman, mine herrar! Det var med verklig förvåning, jag mottog underrättelsen, att detta sammansatta utskott afstyrkt min motion i fråga om en litenändring i § 7 af instruktionen för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken, och detta så mycket mera, som förslaget endast är en följdriktig konsekvens af Riksdagens beslut föregående år i liknande frågor. Det var nemligen i fjol, som Riksdagen, i enlighet med bankoutskottets hemställan, beslöt ändra instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna derhän, att äfven de vid revisionen biträdande skulle åläggas att tyst och företegadt hålla, hvad som rör en-skilda personers förhållande till kontoret. Det var äfven då, som Riksdagen beslöt att i instruktionen för bankoutskottet införa den bestämmelsen, att icke allenast utskottets ledamöter, utan äfven utskottets kansli skulle åläggas att doldt och förtegadt hålla, hvad som enligt Riksdagens beslut tyst hållas bör.

Samma tystnadspligt hade utan tvifvel då blifvit ålagd äfven de personer, som biträda statsrevisorerna vid deras granskningsarbete, ty i det af Riksdagen antagna utlåtandet heter det, att enahanda brist, som anmärkts beträffande revisorerna vid riksbankens afdelningskontor, vidlåder äfven instruktionen för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken, sådan den lyder enligt kongl. kungörelsen den 9 maj 1893, ty om en likartad tystnadspligt för statsrevisorernas biträden nämnes uti ifrågavarande instruktion icke något. Men som något grundlagsenligt initiativ till ändring i denna instruktion icke var taget, kunde intet åtgörande i saken då vidtagas. Nu föreligger emellertid en i behörig tid väckt motion om ett afhjelpande af denna utaf Riksdagen själf vitsordade och konstaterade brist i instruktionen för statsrevisorerna, och utskottet medgifver äfven, att något borde i saken göras; ty utskottet säger, att det i likhet med motionären finner det nödvändigt, att statsrevisorernas biträden i lika mån som revisorerna själfva äro förbundna att hålla tyst och förtegadt, hvad till deras kännedom kommer angående statsrevisorernas förhandlingar.

Och det är ju alldeles tydligt, att, då revisorerna äro ålagda tystnadspligt, sådan äfven bör gälla för deras biträden; ty i annat fall har bestämmelsen härom ej något värde. Men icke för ty säger utskottet vidare, att, eftersom statsrevisorerna äro ålagda alla föreskrifter i fråga om biträdenas tjenstgöring, finner utskottet det icke vara erforderligt, att Riksdagen uti en instruktion, som är fastställd för statsrevisorerna, lemnar särskilda bestämmelser i nu ifrågavarande afseende. Detta skäl synes mig ingalunda hållbart, och Riksdagen torde näppeligen kunna gilla detsamma, om den vill vara konsekvent i sina uttalanden.

Riksdagens revisorer vid afdelningskontoren i orterna antaga ju sjelfva sina biträden och ega att för dem utfärda föreskrifter; bankoutsnittet antager äfven sitt kansli och sina tjänstemän och eger likaledes rätt att för dem utfärda nödiga föreskrifter; men det oaktadt har Riksdagen ansett det vara nödigt och erforderligt att såväl uti instruktionen, för riksbankens afdelningskontor som uti densamma för bankoutsnittet införa särskilda bestämmelser om den tystnadspligt, som åligger deras tjänstemän.

Man torde därför icke på den omständigheten, att biträdena utses af statsrevisorerna sjelfva, kunna bygga något för Riksdagen antagligt skäl till afslag å min hemställan.

Nu säger visserligen utskottet vidare, att det föreställer sig, »att de statsrevisorer, som härnäst sammanträda, icke lära underlåta — att i arbetsordning, som af dem fastställes, intaga lämpliga föreskrifter för biträdena om tystnadspligt». Ja, huru statsrevisorerna dervidlag komma att handla, derom kan man ju ingenting veta. Men hvad som är visst, det är, att någon skyldighet för dem att uti sin arbetsordning intaga bestämmelser i detta afseende alldeles icke förefinnes. Om också det ena årets revisorer skulle finna lämpligt att antaga en arbetsordning med en bestämmelse om biträdenas tystnadspligt, finnes det intet hinder för att ett följande års revisorer antaga en arbetsordning, hvari dylika bestämmelser äro uteslutna. Jag tror för öfrigt knappast, att det skulle vara riktigt, att dylika föreskrifter för de statsrevisorerna biträdande personerna intoges uti den ifrågasvarande arbetsordningen. Ty uti den af Riksdagen fastställda instruktionen för statsrevisorerna heter det, att i denna arbetsordning skola intagas bestämmelser om »sättet för och fördelningen af arbetet vid årets revisionsförrättning», således endast bestämmelser angående statsrevisoriernas arbete. Och jag kan nämna, att de arbetsordningar, som antagits de år, jag haft äran deltaga i statsrevisionen, innehålla ingenting rörande revisorernas biträden. Det tillhör, efter min mening, obestriddigen Riksdagen och icke statsrevisorerna eller någon annan att fatta beslut derom, att vederbörande skola, såsom orden lyda, »hålla tyst och förtegardt hvad enligt Riksdagens beslut eller ingångna aftal eller för öfrigt enligt sakens natur bör vara tyst rörande enskildes affärsförhållanden till kronan, riksbanken och riksgäldskontoret». Och att Riksdagen äfven har denna uppfattning och ej vill afstå från denna sin rätt, framgår otvetydigt såväl utaf det beslut, som förra Riksdagen, såsom jag förut omnämmt, fattade, som ock utaf ett af Riksdagen i år nyligen fattadt beslut, då uti den nya riksbankslagen infördes i en paragraf äfven den bestämmelsen, att de personer, som biträda statsrevisorerna vid granskningen af bankverket, skola åläggas ifrågasvarande tystnadspligt, och detta oafsedt den omständigheten, att dessa personer antagas och utses af statsrevisorerna sjelfva, samt oafsedt hvilka föreskrifter än den

*Om ändring
i § 7 af
instruktionen
för Riks-
dagens re-
visorer.*

(Forts.)

*Om ändring
i § 7 af
instruktionen
för Riksdagens
revisorer.*

(Forts.)

arbetsordning innehåller, hvarom utskottet talar. Statsrevisorerna arbeta, som herrarne känna till, på tre afdelningar, en för statsverket, en för bankoverket och en för riksgäldsverket. Det skulle väl nu synas mycket besynnerligt och egendomligt, att, då Riksdagen beslutat att införa denna tystnadspligt, såväl för statsrevisorerna som för deras biträden, då det gäller bankoverket, Riksdagen icke skulle bestämma något sådant för biträdena, utan endast för revisorerna sjelfva, då det gäller statsverket och riksgäldsverket, hvilka båda verk dock äro lika viktiga och mera vidtomfattande än bankoverket någonsin är.

Det är för att afhjelpa denna inkonsequens, som jag vågar hoppas, att äfven denna kammare skall finna skäl att antaga mitt förslag, nemligen att, i öfverensstämmelse med hvad i motionen föreslagits, i den sjunde paragrafen af instruktionen för statsrevisorerna inskjutas orden »samt de vid revisionen biträdande», så att ifrågavarande § 7 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Revisorerna skola vid sin förrättning noggrant iakttaga hvad regeringsformen, riksdagsordningen och denna instruktion samt de för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gällande ansvarighetslagar och öfriga stadganden innehålla; och skola revisorerna samt de vid revisionen biträdande hålla tyst och förtegardt hvad enligt Riksdagens beslut eller ingångna aftal eller för öfrigt enligt sakens natur böra vara tyst rörande enskildes affärsförhållanden till kronan, riksbanken eller riksgäldskontoret.»

Jag tillåter mig till sist nämna, att Första Kammaren i dag på förmiddagen antagit denna lydelse af paragrafen.

Jag vågar anhålla, att herr talmannen behagade framställa proposition om bifall till detta mitt förslag.

Häruti instämde herrar *Hedgren* och *Nilsson* i Kattleberg.

Herr Nilsson i Skärhus yttrade: Herr talman! Efter den långa och vidlyftiga utredning, som motionären har framställt, skall jag ej ingå i någon vidare utredning af ärendet, emedan jag hyser precis samma åsichter härvidlag som han. Jag skall endast be att få yrka bifall till den af honom gjorda framställningen.

I detta yttrande instämde herr *Zotterman*.

Herr grefve Hamilton: Herr talman! Efter de båda föregående talarnes anföranden kunde det kanske vara öfverflödigt att vidare yttra något. Men jag ber ändock att för min del få påpeka, att Riksdagen alldeles gifvet skulle begå en bra märkvärdig inkonsequens, om Riksdagen bifölle detta utskottsbetänkande. Ty Riksdagen beslöt i fjol att införa motsvarande bestämmelse i instruktionen för Riksdagens revisorer för afdelningskontoren i orterna, och Riksdagen uttalade då rent af ett beklagande öfver att Riks-

dagen ej för tillfället hade initiativrätt att framlägga ett liknande förslag, som det motionären nu kommit fram med. Och vid innevarande års riksdag har särskilda utskottet beslutat att göra ett alldeles analogt tillägg till § 37 i banklagen. Således har Riksdagen i detta fall beslutat, att denna tystnadspligt rent af borde stadgas i en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag, och det vore då bra underligt, om Riksdagen nu, med afseende å det af motionären påpekade fallet, skulle säga: här behöfver Riksdagen ej bestämma angående tystnadsplikten, utan det bör bero på revisorerna sjelfva att bestämma.

*Om ändring
i § 7 af
instruktionen
för Riks-
dagens re-
visorer.
(Forts.)*

För öfrigt tror jag, att vi alla äro öfverens derom, att det är af stor vikt att en dylik tystnadspligt stadgas äfven med afseende på revisorernas biträden; ty jag har hört dem, som deltagit i revisionen, säga, att det verkligen mera än en gång förekommit, att uppgifter emanerat och influtit i pressen angående beslut, revisorerna fattat, som de önskat skulle hållas hemliga, och dessa hafva emanerat på den grund, att biträdena ej varit skyldiga att tåga.

Då jag, som sagdt, anser, att konsekvensen helt enkelt fordrar, att kammaren bifaller motionärens förslag, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till herr Nylanders förslag.

Herr Eklundh i Lund: Anledningen till att utskottet ej tillstyrkt motionen är, såsom af betänkandet synes, alldeles icke den, att utskottet underskattat vigten af den sak, angående hvilken motionären har framkommit med yrkande; men man har tänkt sig, att någon reglementsändring icke behöfde vidtagas, sedan frågan blifvit påpekad. Det är för öfrigt icke alldeles samma förhållande med revisorerna för riksbankens afdelningskontor som med statsrevisorerna, ty revisorerna för riksbankens afdelningskontor hafva, så vidt jag vet, icke någon arbetsordning, hvilket deremot statsrevisorerna hafva. Utskottet ansåg det vara lämpligast, att i denna statsrevisorernas arbetsordning intoges bestämmelse om tystnadspligt för de revisorerna biträdande tjänstemän och betjente. Det är statsrevisorerna sjelfva, som antaga dessa tjänstemän och betjente, och därför bör det äfven, ansåg utskottet, vara statsrevisorerna, som bestämma de regler, hvilka skola lända till efterrättelse för tjänstepersonalen.

Då emellertid utskottet och motionären i sak äro alldeles ense och då det torde vara temligen likgiltigt, om ifrågasatta stadgande på ena eller andra sättet tillkommer, samt då det för öfrigt lätt skulle kunna origtigt tolkas, om Andra Kammaren afslöge motionen, sedan Första Kammaren bifallit densamma, antager jag, att utskottet för sin del icke skulle hafva något emot, om kammaren nu bifölle motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 3.

Föredrogs och bifölls sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om utredning i fråga om lämpligheten af uppförande af nytt riksbankshus å Helgeandsholmen m. m.

§ 4.

Vid föredragning dernäst af sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 12, i anledning af fullmäktiges i riksbanken och riksgäldskontoret framställning angående inmurande af grundsten i riksdagshusbyggnaden på Helgeandsholmen, begärdes ordet af

Herr Bäckgren, som yttrade: För min del är jag naturligtvis tacksam för att tillfälle beredes Riksdagens ledamöter att närvara vid den tillämnade högtidligheten på Helgeandsholmen. Det är emellertid icke för att yttra detta, som jag begärt ordet, utan för att uttala mitt beklagande öfver att till kamrarne inkomma från utskotten betänkanden, som i språkligt afseende hafva en mindre vårdad form, såsom fallet är med detta memorial. Som herrarne se, har memorialet till öfverskrift: »Memorial i anledning af fullmäktiges i riksbanken och riksgäldskontoret framställning angående inmurande af grundsten i riksdagshusbyggnaden på Helgeandsholmen», och i slutet af memorialet heter det: »På det sammansatta utskottets vägnar». När man genomläser detta memorial, kan man icke finna, hvilket af de sammansatta utskotten det är, som afgifvit detsamma, men händelsevis finnes i memorialet intagen en från fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret aflåten skrifvelse, som har till öfverskrift: »Till sammansatta stats- och bankoutskottet», och derutaf torde man kunna sluta, att det just är det sammansatta stats- och bankoutskottet, som afgifvit memorialet. Efter min mening borde det för god ordnings skull hafva hetat, antingen i öfverskriften: »Sammansatta stats- och bankoutskottets memorial», eller ock i slutet: »På det sammansatta stats- och bankoutskottets vägnar».

Man behöfver endast läsa igenom de första fyra raderna i detta betänkande för att finna, att språket kanske icke har den vårdade form, som det borde hafva i riksdagstrycket. Det heter der: »Sedan fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret i skrivelser till statsutskottet och bankoutskottet, hvilka till det

sammansatta utskottet för behandling öfverlemnats, omförmålt, att arbetet med grundläggningen af riksdagshusbyggnaden på Helgeandsholmen numera fortskridit så långt» o. s. v. Meningen är väl, att det skall lyda: »Sedan fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret i skrivelser till statsutskottet och bankoutskottet, *hvilka skrivelser* till det sammansatta utskottet för behandling öfverlemnats» o. s. v., och meningen är väl icke, som det här står, att det skulle vara statsutskottet och bankoutskottet, som blifvit öfverlemnade till det sammansatta utskottet.

Vidare förekommer ett annat besynnerligt uttryck, då det nemligen heter »grundläggningen af riksdagshusbyggnaden på Helgeandsholmen». Det borde väl, såvidt jag kan förstå, heta »grundläggningen för riksdagshusbyggnaden» o. s. v.

Jag har velat påpeka detta under förhoppning, att något större omsorg måtte egnas sjelfva språket i riksdagstrycket.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion angående ändringar i lagarne om aktiebolag och om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

I motion n:o 41 inom Första Kammaren hade herr *Tillberg* föreslagit Riksdagen att för sin del besluta:

att i aktiebolags firma ej må obehörigen intagas annans namn eller namnet å annans fasta egendom; och

att i firman för dylik förening ej må obehörigen intagas namnet å annans fasta egendom; äfvensom

att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i aktiebolagslagen, att prokurist för aktiebolag må af dess styrelse antagas, derest styrelsen dertill erhållit bolagsstämmans bemyndigande.

Utskottet hemställde:

1) att Riksdagen med anledning af herr *Tillbergs* ifrågasvarande motion måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lagbestämmelser derom, att i aktiebolags firma ej må obehörigen intagas annans namn eller namnet å annans fasta egendom, och att i firma för registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet ej må obehörigen intagas namnet å annans fasta egendom; samt

2) att motionen i öfrigt icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad utskottet under *mom. 1)* hemställt bifölls.

Beträffande vidare utskottets under *mom. 2)* gjorda hemställan anförde:

Herr Grefve Hamilton: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af den hemställan, som utskottet gjort under andra punkten i sitt förevarande utlåtande. Jag vill icke göra något yrkande, men jag har ansett, att den fråga, som der behandlas, icke torde vara så alldeles utredd, som utskottet förutsätter. Det kan därför mycket väl hända, att frågan återkommer till en annan riksdag, och det vore kanske icke lämpligt, om man då kunde hänvisa till detta utskottsbetänkande såsom ett alldeles oemot-sagdt aktstycke.

Hvad som här föreligger är ju det, att motionären ifrågasatt, huruvida icke äfven aktiebolag borde få antaga prokurister. Detta är, såvidt jag har mig bekant, medgifvet i de flesta utländska lagstiftningar, och jag vet, att det i nu gällande aktiebolagslag förekommande förbudet vållat ganska stora bekymmer hos åtskilliga aktiebolag. Utskottet erinrar derom, att ett aktiebolags styrelse har rätt att »meddela fullmakt för personer att å bolagets vägnar föra talan och teckna dess firma på grund af fullmakt, som naturligtvis jemväl kan vara generel». Det torde dock icke vara så alldeles gifvet, att en dylik fullmakt kan vara generel, men om den får vara generel, så är skilnaden mellan densamma och en prokura icke stor. Jag hemställer då: hvilketdera är bättre, att en person uppträder och tecknar bolagets firma på grund af en generel fullmakt, utan att anteckning om denna hans befogenhet förekommer i bolagsregistret, eller att han uppträder i egenskap af prokurist, hvilket förhållande ju alltid skulle anmärkas i registret?

Jag skall, som sagdt, icke framställa något yrkande. Jag ber blott att ytterligare få inlägga en mild protest mot det uttalande, som förekommer å sid. 3 i utskottets betänkande, der det heter, att »ett medgifvande för styrelsen att antaga prokurist skulle göra det möjligt för personer att låta välja sig till styrelseledamöter i en mängd aktiebolag för att i dem alla uppbära arfvoden, men öfverlemna skötandet af största delen af bolagens angelägenheter åt prokurister». Jag ber härvid att på det allra bestämdaste få bestrida, att detta har det allra ringaste med den föreliggande frågan att göra. Det går ju i detta fall precis lika bra att utfärda fullmagter. Det blifver ej i någon som helst mån svårare för en person att vara styrelseledamot i en mängd aktiebolag derigenom, att aktiebolagens styrelser icke få antaga prokurister. Detta utskottets uttalande har ej den ringaste grund.

Jag har, som sagdt, icke något yrkande att framställa, utan har blott velat göra dessa uttalanden, för att utskottets uttalande ej må få stå oemotsagdt, om frågan återkommer.

Häruti instämde herrar *Staaß* och *Persson* i Tällberg.

Herr Höglund yttrade: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag vill erinra mig, att uti aktiebolagslagen finnes stadgadt såsom allmän regel, att ett aktiebolags firma skall tecknas af alla styrelseledamöterna gemensamt, bolagsstämman dock obetaget att bemyndiga vare sig en medlem af styrelsen eller flera gemensamt att teckna firma. Men såsom regel heter det dock, att alla styrelseledamöterna skola gemensamt teckna firman. Med anledning häraf ansåg bolagskomitén, att det skulle vara oformligt, då man såsom regel fordrade alla styrelseledamöternas underskrift, att medgifva en ensam prokurist att teckna bolagets firma med samma verkan, som om tecknandet skett af alla styrelseledamöterna gemensamt. Jag vill erinra mig, att detta var anledningen till, hvarför först bolagskomitén och efter den Kongl. Maj:t föreslogo, att prokurist icke skulle få för aktiebolag antagas. Detta skäl torde hafva ett helt annat värde än det, som af utskottet här har blifvit anfördt.

Herr Grefve Hamilton: Med anledning af min ärade grannes yttrande ber jag att få fästa uppmärksamheten på att hvad han anförde nog har sin fullkomliga riktighet och att man äfven torde få tillmäta det skäl, han framlade, en viss giltighet, om man nemligen utgår från det antagandet, att det här vore fråga om att ett aktiebolags styrelse utan vidare skulle hafva rättighet att antaga prokurist. Men så lyder icke motionärens förslag. Motionären, som mycket väl har insett, att detta icke vore lämpligt, har föreslagit, att prokurist för aktiebolag skulle få af dess styrelse antagas, *derest styrelsen dertill erhållit bolagsstämmans bemyndigande*. Liksom styrelsen, derest annat icke är bestämdt, får anses innehafva kollektivprokura, från hvilken regel bolagsstämman har rättighet att afvika genom att bestämma, att firman får tecknas af en styrelsens ledamot eller flera gemensamt, så skulle också, enligt motionärens förslag, bolagsstämman ega besluta, att styrelsen finge antaga prokurist, och detta vore icke så oformligt, som om man utginge derifrån, att styrelsen utan vidare skulle hafva rätt att antaga prokurist. — Jag har blott velat anmärka detta.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan jemväl i denna del.

§ 6.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 6, 7, 9, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 26, 34, 99, 101, 102, 103, 104, 105 och 106 regeringsformen samt §§ 11, 38, 43 och 69 riksdagsordningen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr A. V. *Ljungman* väckta motion, n:o 159, icke måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

Efter föredragning af ärendet begärdes ordet af

Herr Johnsson i Bollnäs, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening beträffande motiveringen och nu yttrade: Det kan vid första påseendet synas vara af mindre betydelse, hvilka motiv användas för afslag å en motion, men så är icke förhållandet i förevarande fall. Jag ber att få erinra kammaren derom, att Riksdagen år 1893 till Kongl. Maj:t aflät en skrifvelse med hemställan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke inrättandet af ett nytt statsdepartement vore ändamålsenligt, särskildt med hänsyn till att derigenom minska de hopade göromål, af hvilka en del departement, framför allt civil- och ekle-siastikdepartementen, vore betungade. Denna skrifvelse är för närvarande beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Om Riksdagen nu bifölle konstitutionsutskottets hemställan i förevarande punkt, skulle derutaf framgå, att Riksdagen nu har öfvergifvit den tanke, som föresväfvade Riksdagen år 1893, och i stället ville uttala den åsigten, att de anmärkta olägenheterna borde afhjelpas företrädes-vis genom inrättande af en regeringsrätt. Då jag icke kan föreställa mig, att Riksdagen sedan år 1893 ändrat åsigt i förevarande fråga och då till och med under diskussionen i dag utaf flera talare framhållits nödvändigheten af att ärendena hos Kongl. Maj:t blifva fördelade på sådant sätt, att departementscheferna, särskildt chefen för civildepartementet, kunna egna större uppmärksamhet åt vissa organisationsfrågor, än hvad nu är fallet, tillåter jag mig hemställa, huruvida icke kammaren skulle anse sig böra bifalla den af mig vid utskottets betänkande fogade reservation. Jag har i reservationen endast hänvisat till 1893 års skrifvelse, och då denna, som sagdt, är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, tror jag det vara riktigt, att Riksdagen nu, med afslag å utskottets hemställan, bifaller den nämnda, af mig afgifna reservationen.

Jag skall därför, herr talman, taga mig friheten yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

Till kammarens afgörande förelåg vidare Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *S. J. Kardell* afgifna motion, n:o 64, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *Kronlund*, hvilken hemställt,

Angående upphäfvande af kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889.

(Forts.)

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervägande, huruvida icke, med upphäfvande af kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 i hvad angår förbud mot anvisande tills vidare af utmål för i kungörelsen afsedd fyndighet, i kungörelsen måtte införas bestämmelse derom, att, der utmål för sådan fyndighet anvisas, vederbörande grufegare skall, oberoende af de i 18, 19 och 20 §§ af grufvestadgan den 19 maj 1884 meddelade föreskrifter rörande tiden för anmälan om begagnandet af jordegareandel, vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att tillgodogöra sig jordegareandelen, som genom ny lagstiftning kunna blifva gällande, samt att i protokollet vid utmålsförrättning anteckning härom skall ske.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Kardell: Herr talman, mine herrar! Jag kan väl förstå, att efter den vändning, som debatten om herr Fredholms motion angående åsättande af en viss afgäld vid inmutning å kronojord för en tid sedan tog här i kammaren, jag icke kan vänta någon framgång för min motion; men jag vill dock med några ord söka försvara densamma.

Jag borde väl kunna antaga, att författningen af den 19 augusti 1889 är känd för hvar och en af kammarens ledamöter, men jag skall dock i korthet rekapitulera innehållet af densamma. Genom denna författning bestämmes, att inmutare af fyndighet å odisponerad kronojord icke kan erhålla utmålsläggning, förrän frågan om statens jordegareandel blifvit löst. Men den frågan har ännu icke blifvit löst, ehuru det är 8 år, sedan denna författning kom till stånd. En inmutare, som icke erhållit utmålsläggning, har icke någon tryggad besittningsrätt till det inmutade området. Han får ej der uppföra andra byggnader än sådana, som för försöksarbetet äro oundgängligen nödiga. Han får icke inteckna området för upplånande af penningar, som behöfvas för grufdriften; med ett ord, han kan öfver hufvud taget icke på något sätt tillgodogöra sig den inmutade fyndigheten. Deremot medför förhållandet för honom idel utgifter. Han måste nemligen vidkännas ganska betydliga kostnader för att uppehålla inmutningsrätten. På hvarje inmutadt område måste inmutaren årligen spränga 10 kubikmeter malm; och det kostar ganska

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

mycket i dessa trakter. Ett enda bolag, som inmutat åtskilliga fyndigheter i Kvickjock, får t. ex. för dylika försöksarbeten betala icke mindre än 10,000 kronor årligen; och det har pågått i många år. Detta står ju rakt i strid med gruflagen. Ty enligt denna kan icke en inmutare på enskild persons egendom vara skyldig att utföra sådana försöksarbeten längre än 3 år, ty inom denna tid skall han nödvändigt erhålla utmål. Men här måste man underkasta sig dylika utgifter år efter år. Härtill kommer vidare det egendomliga förhållandet, att genom denna förordning inmutares skyldighet att begära utmålsläggning icke blifvit upphäfd. Hvarje inmutare måste nemligen begära utmål senast inom 3 år efter inmutningen; men en inmutare i Lappland måste för att bibehålla inmutarerätten litet emellan ingå till regeringen med sådan anhållan, ehuru han vet, att hans ansökan kommer att afslås. — För lappmarken medför detta tillstånd stora olägenheter. Inga nya grufvor hafva der blifvit upptagna efter 1889. Odemarken råder i hela dess vildhet, der annars mensklig industri skulle hafva sin härd. Denna författning af den 19 augusti 1889 utgör således en verklig hämsko på denna landsdels utveckling och borde därför upphävas samt upphävas — såsom jag tycker — utan alla villkor. Jag har förra gången, då denna fråga var före, sagt, att jag anser — och jag anser fortfarande — att staten icke under dylika omständigheter bör uttaga någon jordegareandel, och jag vill något utveckla skälen för denna min åsigt. Man har gjort många försök att lösa denna fråga. Det ena förslaget efter det andra har blifvit framställt; 5 å 6 förslag hafva varit på tapeten, men alla hafva blifvit förkastade, emedan de visat sig opraktiska. Hvarför det? Jo, just därför, att frågan är så svårlöst. Man befinner sig dervid verkligen mellan ett Scylla och ett Charybdis. Ty antingen skulle staten besluta att taga för sig bra, i hvilket fall följden blefve den, att inga gruf-företag alls komme till stånd der uppe, utan vildmarkens ulfvar fortfarande komme att tjuta, der annars ekot af grufarbetarnes släggor skulle genljuda. Eller också skulle staten taga för sig så litet, att det endast vore fråga om att uppehålla anspråken. Men i sådant fall tror jag, att affären komme att kosta mera, än den smakade. Kontrollen blefve mycket dyrbar, och det blefve en svår förvaltningsapparat.

Härtill kommer vidare, att i grannlanden, Norge, Finland och Ryssland, staten icke uttager någon jordegareandel. Men det är en ganska betänklig sak, i fall sådana olikheter råda i länder, som gränsa till hvarandra. Ty förhållandet kan leda till missnöje och detta till politiska obehagligheter. Jag vill icke säga, att det *skall* göra det, men det skulle ju möjligen kunna hända.

En annan omständighet är vidare den, att, då Riksdagen år 1889 skref till Kongl. Maj:t angående denna sak, man icke

hade klart för sig, att de största bergverken — de bergverk, med anledning af hvilka man skref till Kongl. Maj:t, och hvilka äro bland jordens rikaste malmberg, nemligen Kirunavaara och Luossavaara — redan fått utmålsläggning. De fyndigheter deremot, om hvilka nu är fråga, äro nästan allesamma mindre betydande och kunna anses vara af andra, tredje och fjerde ordningen. Efter hvad jag hört af en person, som eger fullständig kännedom om dessa trakter, äro dessa malmberg sådana, att de, antingen på grund af sitt läge eller också på grund af malmtillgången svårligen kunna löna grufdriften, om staten beslutar sig för att uttaga sin jordegareandel. Men det kan nu icke hjälpas; man vill uttaga densamma. Man tycker sig, så att säga, se guldets glimma der uppe mellan fjellen, och man anser, att det blifvit ditlagdt för Sveriges kronas räkning. Men öfver detta guld rufvar såsom en drake ödemarken, och den, som vill med hopp om framgång bekämpa denna, han måste, så att säga, vara iförd en rustning af guld. D. v. s. man måste för detta ändamål vända sig till kapitalet; det finnes ingen annan möjlighet. Men om man skall kunna intressera kapitalisterna, då får man icke lägga för svåra hinder i vägen. Då afskräcker man dem, och det blir ingen uppblomstring af.

Det finnes visserligen äfven en annan möjlighet, nemligen att staten själf öfvertog dessa fyndigheter och själf bearbetade dem. Ja, om man ville tillgripa den utvägen, vore det något helt annat. Men jag tänker, att man här i Riksdagen icke vill beträda den vägen.

Men — heter det i alla fall — staten måste uttaga sin jordegareandel. Naturligtvis får äfven jag böja mig för denna önskan. Men i sådant fall måste vi, hvar och en i sin stad, söka sträfv till att saken ordnas så, att bördan blir så litet skadlig som möjligt. Skall staten uttaga sin jordegareandel, då måste den väl uttagas — såsom herr Fredholm föreslagit — i form af någon måttlig afgäld. Men i hvarje fall erfordras frihetsår, och det icke så få. Den kännare af lappmarkens förhållanden, om hvilken jag nyss talade, och som icke är i någon mån intresserad i dessa bergverk, han har förklarat sig anse, att 25 frihetsår skulle vara nödvändiga, emedan man för att sätta grufföretag i gång der uppe måste underkasta sig så ofantliga kostnader. Man måste bygga jernvägar, utan hvilka numera ett grufföretag omöjligt kan bära sig och man måste från aflägsna orter skaffa material till byggnader och annat dylikt. Jag nämnde, då herr Fredholms motion för någon tid sedan behandlades här i kammaren, att man vid Gellivara hade nedlagt 10 millioner kronor på byggnader. Jag hade fått denna uppgift af en person, som väl känner till förhållandena. Men denna uppgift var något antiqverad. Jag har sedan hört af en annan person, som ännu närmare känner till förhållandena der, och hvilkens uppgifter afse den nuvarande

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)*

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
förande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)

ställningen, att det kapital, som der nedlagts på byggnader, uppgår till 14 millioner kronor. Det är icke uteslutande vinsten, som här nedlagts. Det är byggnader, som varit nödvändiga för arbetet; och man har måst upplåna penningar för att sätta sådant i verket. Nu är det emellertid ett stort bolag, som rör om Gellivara malmberg; och på samma sätt är det vid Kirunavaara och Luossavaara; der herskar storkapitalet. Men här är det fråga om små inmutare. För dem kommer det naturligtvis icke att bli fråga om sådana summor, som nyss sades. Men i det stora hela blir allt så mycket svårare för dem, då man tager i betraktande, att de stora bolagen alla äro fria från erläggande af jordegareandel till staten, men icke dessa smärre inmutare.

Ja — som sagdt — sakerna måste ordnas på något sätt; men i främsta rummet måste förordningen af den 19 augusti bort, äfven om det icke kan ske utan vilkor. Utskottet har emellertid i sin hemställan föreslagit, att min motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Jag kan icke förstå, att utskottet kunnat komma till ett sådant slut efter en motivering, som dock i det hela taget är välvillig, och i hvilken utskottet erkänner ohållbarheten af det rådande tillståndet. Mot utskottets hemställan har dock, som herrarne finna, afgifvits en reservation af herr Kronlund, som vill, att — jemte upphäfvande af kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 i hvad angår förbud mot anvisande tills vidare af utmål för i kungörelsen afsedd fyndighet — bestämmelse måtte i kungörelsen införas om att den, som erhåller utmål, skall vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att tillgodogöra sig jordegareandelen, som framdeles genom ny lagstiftning kunna blifva gällande.

Det är åtminstone ett rimligt förslag, ehuru, om det skulle blifva antaget, mycken ovisshet fortfarande skulle komma att råda. Men det blefve i alla fall bättre än nu. Om man deremot icke beslutar sig för en sådan åtgärd, kommer det att dröja länge, innan denna fråga blir löst af statsmagterna; och det kommer att dröja så mycket längre, som det finnes ett mäktigt intresse i mellersta Sverige, som fruktar för konkurrensen med den norrbottniska malmen. Det är emellertid en fruktan, som i mina ögon icke är rätt befogad. Jernproduktionen i Sverige är dock icke så stor, jemförd med hela jordens jernproduktion, att en sådan fruktan behöfver förefinnas.

År 1889 uppgick hela jernproduktionen på jorden till 55,700,000 tons, och i Sverige uppgick den samma år till 1,900,000 tons — hvaraf 620,000 tons från malmberget i Gellivara. Det, som således det året upptogs i Sverige, utgjorde icke mer än 3 procent af jordens hela produktion. Om då en och annan million ton mera skulle komma att utföras i marknaden från Sverige, så vore det väl icke så farligt. För öfrigt kommer icke exporten från lappmarken att influera på det mellansvenska

jernet, som har sin bestämda användning och sin bestämda marknad. Det jern, som fås från Norrbotten, är af sämre kvalitet och kan icke användas till sådana finare saker som det mellansvenska. Deremot skulle den norrbottniska jernmalmen kunna konkurrera med t. ex. den kanadensiska jernmalmen, som lär användas mycket i Holland. Under sådana förhållanden borde väl författningen på de skäl, jag nyss nämnt, upphävas. Och om man upphäfver den, kommer det nog icke att dröja, förrän denna fråga blir löst, ty då får nog litet hvar intresse af densamma snara lösning. Såväl grufvegarne i Norrbotten, hvilka vilja komma ur det ovisshetstillstånd, i hvilket de fortfarande skulle befinna sig, som äfven de i mellersta Sverige komma då att arbeta härför. Staten förlorar ingenting på att den upphäves. Dess rätt blirver ändå till fullo reserverad. Ty om ett och annat hundratusentals ton exporteras, utan att staten tager någon jordegareandel, finnes det ändå så ofantliga tillgångar qvar, att detta icke är något att tala om.

Jag nämnde, att jag för min del till en början måste yrka på, att författningen upphäves utan vilkor, och jag vill gerna veta, om jag i kammaren kan finna någon resonans för detta yrkande. Men blirver jag stäld i valet mellan utskottets och reservantens hemställan, så är det tydligt, att jag kommer att rösta för det senare alternativet, emedan derigenom det förskräckliga provisorium, som för närvarande hvilar såsom en mara öfver det nordligaste Sverige och hämmar dess utveckling, kommer att upphöra. Den dag, denna författning kommer att upphävas, den dagen kommer helt visst en suck af lättnad att gå fram genom lappmarkens bygder. Sedan kommer det icke att dröja länge, förrän nya grufföretag der komma till stånd, förrän nytt lif och ny rörelse der uppblomstrar, förrän massor af kolonister komma att begifva sig dit, i stället för till Amerika, och förrän det svenska språket kommer att der fortsätta det triumftåg, som det redan börjat vid Malmberget. Då skall äfven lagens herravälde der åter göra sig gällande, ty det tillstånd, som nu råder der, är icke lagens.

Jag ber att nu få yrka bifall till min motion oförändrad, men jag kommer antagligen att sedermera under diskussionen blifva tvungen att välja mellan utskottets och reservantens hemställan, och då kommer jag att bestämma mig för reservationen.

Herr Jansson i Taberg: Herr talman, mine herrar! Såsom kammaren behagade finna, framställer herr Kardell i sin motion yrkande på, att staten fortfarande skall afstå från jordegareandel vid grufinmutningar å odisponerad kronojord. Detta yrkande stöder motionären hufvudsakligen derpå, att, oaktadt den mångsidiga utredning, som kommit frågan om inmutningar å kronojord till del, denna fråga likväl icke synes hafva kommit sin lösning

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)*

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)

närmare. På grund häraf anser han, att en vidare bearbetning af frågan ej tjänar till något, och yrkar därför, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t anhålla, att kongl. kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 måtte i sin helhet upphävas. För min del anser jag och vågar äfven hoppas, att det arbete, som på förevarande frågas utredning blifvit nedlagdt, kan och äfven bör betraktas såsom ett ganska viktigt och nödvändigt förarbete till ledning och stöd vid frågans slutliga lösning. När man vet, att Riksdagens åsigt i frågan är densamma som förut och att Riksdagen sålunda vill, att staten bör tillgodogöra sig jordegareandel vid inmutningar å odisponerad kronojord, då måste man väl också — åtminstone gör jag det — utgå från den åskådningen och hafva den tanken för ögonen. Men jag hoppas och önskar, att regering och Riksdag ändå till sist skola finna en lösning på denna verkligen svåra fråga. De stora och verkligen kraftiga ansträngningar, som göras för att motarbeta detta, innebära ju ett gifvet bevis för, att intresset för frågan är stort. Jag medgifver, i likhet med utskottet, villigt och gerna, att den ifrågavarande kungörelsen verkat förlamande på grufhandteringens utveckling, men för min del tror jag dock, att frågans tyngdpunkt just ligger i detta förhållande, som rör sjelfva eganderätten, och ej så mycket i den omständigheten, att inmutarne i sitt försvarsarbete hafva ökade svårigheter af kungörelsen.

Om nu exempelvis reservantens mening skulle vinna Riksdagens bifall, och kungörelsen komme att upphävas i sin senare del, så att inmutare finge utmål, ja, då komme åtminstone enligt min mening ställningen att under den första tiden i någon mån förbättras i så måtto, att inmutaren behöfver inlägga ett lindrigare arbete på det fortfarande försvaret. Men om vi nu besinna, att det i grufvestadgans 42 § bland annat föreskrifves, att »ej må dock hvilostånd medgifvas, om ej arbetsskyldigheten är för minst tre arbetsår fullgjord och utmål blifvit grufvan tilldeladt», så finna vi, att, äfven om man har utmål, tre års ytterligare arbetsskyldighet skall vara fullgjord, innan hvilostånd kan erhållas. Och inom tre år — det vågar jag hoppas på grund af de kraftiga uttalanden, som gjorts mot den ifrågavarande kungörelsens fortfarande bestånd — måste väl denna sak vara vederbörligen ordnad. Denna omständighet är emellertid för mig en väsentlig anledning till, att jag icke kan vara med om reservantens hemställan, då ett bifall dertill antagligen på obestämd tid ytterligare skulle framskjuta hufvudfrågans afgörande längre än eljest torde bli händelsen.

Reservanten yrkar, att kungörelsen i vissa delar måtte upphävas, samt motionären, att den måtte upphävas i sin helhet; i båda fallen ligger dock tyngdpunkten i eganderätten, d. v. s. i frågan om huruvida en inmutare skall ega och besitta halfva eller hela fyndigheten. Vidare yrkar reservanten, att vissa paragrafer

i grufvestadgan skola träda ur gällande kraft, för att den af honom föreslagna förändringen i kungörelsen skall kunna genomföras; men då jag anser detta yrkande ligga utanför motionens ram, och ehuru jag mycket behjertar sjelfva saken, har jag ändock, af denna anledning, icke kunnat vara med om reservationen.

Motionären anförde till stöd för sitt yrkande en hel del saker, som jag för min del icke kan gilla. I början af sitt anförande uppräknade han en massa olägenheter, hvaraf inmutarne drabbas. Så t. ex. nämnde han, att området icke kan få intecknas. Jag tror icke, att området kan få intecknas, äfven om de hafva utmål. Alla våra grufvor anses ju såsom lösören och icke såsom fastigheter och kunna därför icke intecknas på samma sätt som jordbruksfastighet. Vidare nämnde han, att inmutarne äro skyldiga att, för att få behålla inmutningsrätten, för hvarje år spränga 10 kubikmeter malm. Nej, de skola spränga 10 kubikmeter berg och icke 10 kubikmeter malm. Vore det malm, då vore detta arbete icke i någon mån improduktivt, ty då lemnade nog malmen full ersättning för brytningskostnaderna. Då han sade, att kostnaden för denna sprängning för ett enda bolag årligen uppgått till 10,000 kr., tror jag, att denna uppgift var något öfverdrifven. Kostnaden för arbetsskyldigheten för hvarje utmål beräknas ju i medeltal uppgå till omkring 55 å 60 kronor om året. Nu medgifver jag villigt, att dessa kostnader äro väsentligt högre i norra än i mellersta Sverige, men jag tror ändock icke, att olägenheterna deraf äro så stora, som motionären framhöll. Så nämnde han, att inmutarne i norra Sverige synnerligen svårt beröras af statsmagternas beslut att förhindra dem från utmål och att de icke borde vara skyldiga att underkasta sig strängare föreskrifter i det hänseendet, än andra inmutare i landet. Ja, om de erhållit sin inmutningsrätt under samma omständigheter, så kunde ju detta möjligen vara något skäl; men de inmutare, på hvilka herr Kardell syftar, de hafva kommit i besittning af sin inmutningsrätt, sedan den kongl. kungörelsen trädte i kraft. De borde därför, om de velat klokt beräkna sin affär, äfven tagit hänsyn till den omständigheten, att de först inom en oviss tid kunde få utmål. Hvad beträffar herr Kardells yttrande, att våra grannländer hade helt andra bestämmelser i detta ämne än vi, och att sådant lätt kunde leda till politiska förvecklingar, så tror jag, att vi icke hafva något att frukta i detta hänseende. Med afseende på motionärens yttrande derom, att Riksdagens skrifvelse år 1889 endast åsyftade de större bergverken sådana som Gellivara, Luossavaara och Kirunnavara, och att dessa redan då hade fått utmåls-läggning, samt att de bergverk, han för öfrigt åsyftar, äro af 2:dra, 3:dje och 4:de ordningen, så ber jag att deremot få anmärka, dels att kongl. kungörelsen af 1889 tydligen icke kan tillämpas på de nämnda gruffälten, samt dels att man icke kan kalla alla

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

de grufföretag, herr Kardell för öfrigt syftar på, för bergverk af 2:dra, 3:dje eller 4:de ordningen. Ruutavaara t. ex. har 300,000 qv-meters malmarea, då deremot Grängesbergs stora malmfält endast har en malmarea af 43,000 qv-meter. Slutligen yttrade herr Kardell, att staten ej komme att förlora något på att kungörelsen upphäfdes, enär malmtillgången i Lappland var så ofantligt stor. Jag tycker, att man af den omständigheten, att malmtillgången är stor, kan och bör draga en motsatt slutledning. Ty om fyndigheterna äro mycket stora och der ligga millioner och åter millioner tons malm, tror jag man skulle kunna säga, att staten förlorar, om den icke får någon andel i dessa millioner. För öfrigt skall jag be att få på de skäl, som utskottet har framhållit i sin motivering, nemligen med erkännande af de svårigheter, den kongl. kungörelsen framkallat, och med förhoppning, att en lagstiftning i ämnet till afhjelpande af svårigheterna så skyndsamt som möjligt måtte från vederbörande framkomma och statsmagterna derom enas, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr talman, mine herrar! Jag har redan i min reservation angifvit skälen, hvarför jag icke inom utskottet kunnat tillstyrka bifall till motionen i vidare mån än reservationen angifver. Riksdagen har upprepade gånger kraftigt betonat önskvärdheten af att jordegareandelen tillvaratages och tillgodogöres å fyndigheter å kronans odisponerade mark. Ett bifall till motionen skulle utan tvifvel beröfva staten en god del af de fördelar, som med den ifrågavarande lagstiftningen åsyftas. Herr Kardell har motiverat sin motion och något litet utvecklat betydelsen utaf dessa stadganden, och jag ber nu, att i någon mån äfven få närmare angifva min ståndpunkt.

Genom kungörelsen har staten velat förbehålla kronan jordeganderätten äfven å de fyndigheter, som inmutats före det den ifrågavarande lagstiftningen trädde i kraft. Derför bestämdes i kungörelsen, att vid inmutningar skulle förbehåll göras om att inmutaren skulle vara underkastad de bestämmelser, som kunde komma till stånd angående denna statens framtida rätt, och genom detta förbehåll har ju icke inmutaren kommit i annan ställning till staten än till hvarje enskild jordegare, som ju alltid har rätt att göra sin jordegareandel gällande; så derom är ju ingenting att säga. Men i kungörelsen föreskrifves ännu något annat, nemligen förbudet mot utmål tills vidare. Det är just i detta förbud, som den största olägenheten synes mig ligga. Före utmålet får inmutaren endast vidtaga vissa förberedande arbeten, som hufvudsakligen afse att blotta och undersöka fyndigheten, och i detta arbete, hvars omfång grufstyrelsen bestämmer, får icke något uppehåll göras, vid inmutningsrättens förlust, förrän utmål vunnits.

Genom utmålsläggningen anvisas vederbörande inmutare ett visst område, inom hvilket han har att vidtaga de för grufdriften

erforderliga arbeten, och han får vidare efter detta utmål åtnjuta vissa förmåner, som icke äro honom medgifna förut, nemligen hvilostånd och arbetsskyldighetens ersättande med afgifter, hvilka medgifvanden tydligen tillkommit för att sätta inmutaren i stånd att anskaffa erforderligt driftkapital.

Det i kungörelsen stadgade förbudet mot utmål tills vidare försätter inmutaren i den hårda nödvändigheten, att, äfven om han fullgjort alla för utmåls erhållande erforderliga arbeten, år efter år fortsätta arbetet. Om således en inmutare vill försvara sin inmutning, hvartill han redan genom inmutningen förvärfvat besittningsrätt under vissa förbehåll, tvingas han att på en obestämd framtid på inmutningen nedlägga ett improduktivt och obehöfligt arbete, det så kallade försvarsarbetet. Såsom herr Kardell nyss nämnde, uppgår medelkostnaden till 55 kronor för hvarje inmutning. Vi skola besinna hvad det gör, då det finnes 840 inmutningar i Norrbottens och Vesterbottens län, som äro underkastade detta vilkor. Man behöfver blott multiplicera dessa siffror med hvarandra för att få det belopp, som visar detta. Det är en dryg utgift för inmutarne i de norra länen, då man besinnar, att dessa kanske mången gång utgöras af fattiga nybyggare och nomader, och stora svårigheter sannolikt möta för dem att anskaffa det lilla kapital, som behöfves för försvarsarbetets hållande i kraft.

Ser man åter frågan från det allmännas synpunkt, så finner man, att genom förbudet mot utmål förhindras påbörjandet af en ordnad grufdrift, något som emellertid för staten måste vara af lika stort intresse som för den enskilde.

Huru frågan om tillgodogörandet af statens jordegareandel än löses, antingen staten vill inträda som delegare, vill arrendera ut sin rätt eller vill genom årlig afgäld tillgodogöra sig fördelarne, så kan staten enligt mitt förmenande icke hafva annat än fördel utaf, att de vilkorligt gjorda inmutningarna ju förr desto hellre blifva föremål för ordnad grufdrift. Staten kan ju derigenom desto tidigare tillvarataga de ekonomiska fördelarne af sin jordegareandel deri.

Nu har här invändts af den föregående talaren, att olägenheterna kvarstå utaf den här kungörelsen ändå, att man icke kan komma ifrån dessa olägenheter, som motionären påpekat. Ja, det är sant, att olägenheter kvarstå. Inmutaren har, så länge icke frågan om jordegareandelen ordnats, vissa svårigheter, såsom att anskaffa för grufdriften nödigt rörelsekapital. Derpå vill jag svara, att, liksom en förläggare eller långifvare åt en inmutare på enskilds mark alltid har att taga i betraktande just dennes jordegareandel, bör icke denna statens framtida rätt verka mera afskräckande, än den enskildes rätt. Nej, snarare mindre. Ty härvidlag är alltid att taga i betraktande, att staten vid ordnandet af sin meddelegarerätt i fyndigheter utan tvifvel kommer i långt

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
-kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

större grad än den enskilde att taga hänsyn till inmutarnes rätt och hästa just för grufdriftens befrämjande.

Ja, så kan man ju invända, att inmutaren visste af olägenheterna, visste af kungörelsen, då han inmutade jorden. Ja väl, han visste af kungörelsen, men han visste också, att den var af tillfällig art och icke borde kunna hafva denna långa utsträckning. Han borde kunna antaga, att den här kungörelsen icke skulle medföra de olägenheter, som den just genom sin långvarighet medfört.

Herr Jansson har anmärkt, att min reservation icke faller inom ramen för motionen. Jag vill deremot bara påpeka, att herr Kardell just i sin motion framhållit de hufvudsakliga olägenheter, som härröra ifrån förbudet mot utmål. Såsom botemedel mot dessa olägenheter föreslår han hela kungörelsens borttagande. Jag anser, att man kunde nöja sig med något mindre än detta. I stället för att häfva hela kungörelsen, kunde man taga bort ena delen deraf, ersätta förbudet mot utmål mot ett mindre; man skulle kunna hafva ett villkorligt utmål, eller man skulle kunna säga ett modifieradt förbud, och det synes mig falla inom ramen för motionen. Till och med motionären har icke ens ifrågasatt detta.

Ja, på de skäl, jag anført, ber jag att få yrka bifall till min reservation.

Herr Fredholm: Jag kan i likhet med en föregående talare icke annat än beklaga, att den kongl. kungörelse, hvarom nu är fråga, har haft en så lång varaktighet. Det vill synas mig, som om det för regeringen hade bort vara angeläget att åtminstone då, när Riksdagen icke kunde godkänna Kongl. Maj:ts proposition vid 1894 års riksdag, genast vidtaga åtgärder för att icke för inmutarne försvåra det tillstånd, i hvilket de blifvit försatta genom denna kungörelse. För dem fortfar nemligen åliggandet att göra försvarsarbete, och de äro också skyldiga att anhålla om utmål, oaktadt de ej kunna få det. Så väl det ena som det andra borde ha kunnat ordnas på något sätt, och jag beklagar, att icke regeringen redan gjort det.

Huruvida det nu skall vara nödvändigt att, för att förmildra de svårigheter, i hvilka inmutarne genom kungörelsen blifvit försatta, gå till väga såsom reservanten föreslagit, nemligen att medge dem villkorlig utmålsläggning, det vill säga medge dem hvad utmålet innebär, nemligen eganderätten, men på samma gång förklara, dem med afseende å denna skola vara underkastade en framtida inskränkning såsom en följd af kronans jordegareandel, lemnar jag derhän. Det vill synas mig, att man skulle kunnat vinna det syftemål, som jag i likhet med motionären anser önskvärdt, om man inskränkt sig till att begära, att för inmutningar skola få gälla samma villkor, som med afseende å utmål är stadgadt i 40,

41 och 42 §§ grufvestadgan, nemligen att inmutarne skulle få utföra försvarsarbetet, icke för hvarje inmutning särskildt, utan samfäldt för alla inmutningar på en gång och på ett enda ställe. Derigenom skulle inmutarne sättas i tillfälle att göra denna brytning för sig ekonomisk. Visserligen skulle man också kunnat medgifva dem, att, i stället för att fullgöra försvarsarbetet, få betala en lindrig afgift, eller, hvilket jag helst skulle hafva sett, att de fått anstånd med fullgörandet af de skyldigheter, som åligga inmutarne ända till dess frågan om utmålsläggningen blifvit ändt-ligen ordnad.

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)*

Men att man skall gå så långt, som att medge dem den eganderätt, som medföljer utmålsläggningen, det synes mig icke vara behöfligt för att bespara inmutarne onödiga utgifter. Utaf motionären har likväl framhållits, att detta skulle vara nödvändigt för att åt inmutarne bereda utväg att förskaffa sig rörelsekapital. Kommerskollegium har likaledes yttrat i sitt utlåtande 1895: »att frånvaron af den mera betryggande rätt till en fyndighet, som utmålsläggningen medför, i hög grad motverkar benägenheten att lemna penningar till sådana företag».

Jag föreställer mig dock, att denna benägenhet att lemna penningar i detta som i andra fall är väsentligen beroende på arten af den säkerhet, förlagsgifvaren erhåller af den, han lemnar penningarna åt. Har denna senare icke fullt betryggad eganderätt till det företag, i hvilket han skall använda penningarna, och det måste man säga, att han icke har, när han har skyldighet att underkasta sig hvilken inskränkning i eganderätten som i framtiden kan komma att honom föreläggas, så synes mig ut-sigten att på grund af utmålsläggningen erhålla förlagskapital icke vara synnerligen stor.

Å andra sidan säger man, att statens fördel icke skulle på allra minsta vis förminskas och riskeras, derigenom att man med-gifver inmutare å odisponerad kronojord samma förmåner, som andra inmutare skola ega. Det torde dock kunna sättas i fråga, om så är förhållandet. Mig förefaller det ganska vanskligt, att staten medger inmutarne den eganderätt, som åtföljer utmåls-läggningen, och att staten sedan kommer och föreskrifver de villkor, hvarunder, och det sätt, hvarpå denna eganderätt skall begagnas, eller också i hvad mån den skall inskränkas. Det är gifvet, att, i samma stund staten har gjort inmutarne ett sådant medgif-vande, så kunna de med skäl göra anspråk på att bli betryggade i de anordningar och dispositioner, som de på grund deraf gjort, och det förefaller mig, som om Riksdagen, när frågan skall komma till slutligt afgörande, då måste taga hänsyn dertill. Riksdagen blir således då icke fullkomligt fri och oförhindrad att fatta sådana beslut med afseende å kronans jordegareandel, som Riksdagen, utan att förut vara bunden af något medgifvande, annars skulle

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

hafva kunnat anse lämpliga, utan måste vid beslutets fattande taga hänsyn till existerande förhållanden.

Då jag har denna uppfattning, skulle det naturligtvis för mig vara mycket kärt, om jag kunde se någon möjlighet att, utan uppgifvande af kronans rätt, befria inmutarne från de dem nu åliggande skyldigheter och låta dem få ett hvilostånd, tills frågan blefve afgjord. Men jag kan icke se, huru detta skall gå till. Jag kan icke tänka mig, hvad som dock ligger närmast till hands, att Kongl. Maj:t skall genom ny kungörelse medgifva dem ett sådant hvilostånd, eftersom Riksdagen så bestämt uttalat sig för, att den af Kongl. Maj:t utfärdade kungörelsen af år 1889 ej varit fullt lagligt grundad. Jag kan icke heller se, huru det under denna riksdag skulle kunna vara möjligt att få till stånd en skrifvelse till Kongl. Maj:t, såsom frågan nu blifvit handlagd. Om denna fråga blifvit, som jag anser hafva varit det rätta, remitterad till lagutskottet och behandlad i samband med min motion, skulle man hafva varit i tillfälle att genom återremiss redan nu hafva fått till stånd en sådan skrifvelse. Och i sådant fall tager jag för alldeles gifvet, att Kongl. Maj:t gått Riksdagens önskningsar i detta hänseende till mötes och genast undanröjt de svårigheter, i hvilka Kongl. Maj:t försatt inmutarne.

Med afseende å frågans slutliga lösning vill det synas mig, som om den icke skulle vara omöjlig. Det är visserligen sant, att svårigheter äro förknippade dermed, men det finnes ju, på sätt en föregående talare redan anmärkt, många förarbeten verkställda. Och de svårigheter, som herr Kardell förmenar vara förknippade med afgäldssystemet, stora kontrollapparater m. m., tror jag verkligen kunna reduceras till ganska måttliga dimensioner. Må man tänka på dessa enskilde jordegare i England, som upp-bära royalty från stenkolsgrufvor, upptagna på deras egendomar! De hafva ej några stora kontrollapparater, men penningar tillflyta dem rikligt. Jag tror därför, att det äfven för svenska staten skulle kunna gå för sig att ordna denna sak på ett enkelt och praktiskt sätt.

För öfrigt vill jag med anledning af herr Kardells yttrande framhålla, att det naturligtvis aldrig kunnat vara någon tanke hos mig på, att man genast skulle uttaga hela kronans jordegareandel, i synnerhet i början af en grufvas verksamhet. Jag har också föreställt mig, att det skulle kunna vara möjligt att taga ut denna jordegareandel af några och underlåta att göra det af andra, allt efter som förhållandena föreligga. Jag kan icke föreställa mig, att det skall vara nödvändigt att göra några strikta lagbestämmelser i detalj, som skola vara gällande för alla, utan jag tror, att man godt kan öfverlemna åt Kongl. Maj:t att i förekommande fall få hafva någon handlingsfrihet. Men hvad som är af vikt är, att staten icke släpper ifrån sig *rätten*. Ty har staten en gång släppt den ifrån sig, är den för alltid borta.

Nu har herr Kardell sagt, att det blott gäller grufvor af tredje och fjerde ordningen, i det de större malmfälten redan nu vore betryggade genom den utmålsläggning de fått. Detta senare skulle då afse Gellivara, Luossavaara och Kirunnavara; ty en föregående talare har upplyst, att det icke finnes andra större malmfält deruppe, som fått utmål, men att dessa fått utmål. Hvad emellertid utmålsläggningen för Gellivara beträffar, har det sagts, att olika meningar kunna göra sig gällande, huruvida den är så alldeles säkert grundad. Det torde därför måhända tarfvas undersökning derom, icke för att man med bolaget skall gå hårdhänt till väga, men därför, att man med detta skall kunna komma till en lämplig uppgörelse. Hvad sedan beträffar Luossavaara och Kirunnavara, tänker jag mig, att man äfven i fråga om dessa skulle kunna komma till en lämplig uppgörelse, då deras värde för de nuvarande egarne är helt och hållet beroende på, om dessa få kommunikationer till stånd eller icke. Och jag föreställer mig, att egarne icke skulle vara obenägna att släppa ifrån sig något af sin juridiska rätt, för så vidt det vore på ett sådant medgifvande beroende, huruvida de skulle få några kommunikationer eller icke. Således när fråga om jernväg deruppe kommer till handläggning, kan Riksdagen uppställa åtskilliga villkor för att de skola få rättighet att bygga jernväg. Och då tror jag, att man kan ordna hela denna fråga på ett ganska tillfredsställande och likartadt sätt för hela Norrbottens län.

Jag inskränker mig till omnämmandet af detta, då jag sannerligen icke ännu lyckats för mig klargöra det sätt, på hvilket man bäst bör gå till väga för att bereda inmutarne den lindring och den trygghet de önska, utan att på något sätt släppa efter en linie af statens rätt såsom jordegare.

Herr Zotterman: Herr talman, mina herrar! Motionären har till en början här framhållit den hämsko, som den nu behandlade kungörelsen lägger på inmutningsföretagen i Norrbottens län. Utskottet har delat denna hans uppfattning och för sin del också ansett, att kungörelsen borde upphävas så fort som möjligt. Motionären hade vidare funnit denna utskottets ställning till hans motion välvillig, men kunde icke förstå, huru utskottet med denna uppfattning kunnat komma till ett afstyrkande. Jo, han borde förstå det, om han ser på utskottets första motion. Utskottet framhåller ju, att Riksdagen ej mindre än fyra gånger på åtta år och senast den 3 april detta år uttalat sig för, att staten skall delaktiggöras af jordegareandelen på odisponerad kronojord. Utskottet säger nemligen med hänvisning till detta faktiska förhållande, att, då motionären går i alldeles diametralt motsatt riktning, i det han yrkar, att staten skall fortfarande afsäga sig denna jordegareandel, utskottet anser, att ensamt deri det ligger fullt tillräckliga skäl att afstyrka motionen. Men efter erkännande af

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)*

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

de svårigheter, som här förefinnas, framhåller utskottet, att utskottet icke kan anse, att denna fråga kan på ett nöjaktigt sätt lösas, med mindre förslag dertill kommer från Kongl. Maj:t. Under den diskussion, som vid 1896 års riksdag fördes i denna kammare, med anledning af motionärens interpellation, framhöll också en framstående talare på stockholmsbänken den satsen, att frågan icke kunde i sak lösas, med mindre något förslag komme från Kongl. Maj:t. Denna hans fingervisning får jag säga, att utskottet för sin del tagit ad notam. Derför har utskottet framhållit önskvärdheten deraf. Men utskottet har derjemte velat framhålla det uttalande, Riksdagen gjorde år 1894 i denna fråga, att den innehölle ett sådant ämne, hvari Riksdagen också för sin del borde *besluta*. Genom denna erinran har utskottet velat indirekt framhålla, att denna fråga är af en sådan betydelse, att utskottet för sin del ansett, att frågan rättast bort behandlas af ett ständigt utskott, ehuru utskottet för sin del menat sig hafva särskildt formelt skäl att icke återlemna motionen, då, efter utskottets uppfattning, rätt dertill icke finnes för utskottet.

Hvad sedermera vidkommer motionärens yttrande, att ifråga-varande riksdagsskrifvelses tillkomst härleder sig från önskan att mota utmålsrätt för just de två bergen Kirunnavara och Luossavaara, vill jag icke nu bestrida detta. Men då han säger, att genom utmåls meddelande egarne till dessa berg fått en förmån, som är så betydelsefull, att alla andra inmutningsföretag äro i jernförelse med dem af mindre betydenhet, vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på, hvad härom yttrats från annat håll och i annat sammanhang. Jag har här ett par små broschyrer. Den ena heter: »Norrländ, några anteckningar derom under en resa sommaren 1896, skildrade i bref till Nya Dagligt Allehanda af Gustaf Nerman». Om herrarne slå upp sidan 94, synes der, att, om jag inräknar Gellivara malmbrytning, all jernmalm, som bröts i vårt land år 1895, var 1,901,974 ton, men att, om jag frånräknar för Gellivara 629,709 ton, jernmalmsbrytningen i hela landet, förutom den vid Gellivara, det året uppgick till 1,272,265. Nu vill jag jernföra denna siffra med andra siffror, som uppgifvas i en annan broschyr, som jag också fått mig tilldelad. Dess titel är: »Officiella handlingar rörande den af landshöfdingen P. J. Bråkenhielm» etc. »hos Kongl. Maj:t gjorda ansökan om koncession å anläggandet af jernväg från Gellivara till Vassijaure vid riksgränsen mot Norge». Af hvad deri å sidan 13 anförts, synes, att bevisningen gifver vid handen, att det är från Kirunnavara och Luossavaara, som malmföringen kan ske öfver Ofoten. Och det säges, att malmföringen derifrån kan drifvas upp till 1,000,000 å 1,200,000 ton per år. Ur dessa berg kan man således pr år hemta och borttransportera nära på lika mycket, som i hela det öfriga Sverige kan brytas på samma tid. Af detta skulle man då finna, att motionärens framställning af dessa bergs

betydelse skulle vara berättigad. Ja, men ser jag på sidan 9 i samma broschyr, huru ter sig saken då? Jo, det läses der: »Härjemte är det bekant, att Norrbotten af malmer och mineralier eger hopade skatter — Luossavaara och Kirunnavara äro endast enstaka länkar i den kedja af malm- och mineralförande berg, som der rymmas — och geologerna, hvilka ännu icke hunnit tillfyllast utforska länets fyndigheter, hysa stora tankar om den framtid, som en gång på grund af bergens rikedom skall uppstå för Norrbotten och derigenom för Sverige». Af hvad sålunda anförts i dessa handlingar, mine herrar, framgår det, att de fyndigheter eller grufinmutningar, som här efter kunna ske, ingalunda äro någon obetydlighet. De äro blott två länkar på hela denna malmbergskedja, dessa berg, som ensamma kunna gifva så mycket malm, som hela det öfriga Sverige för närvarande gifver. Jag tror, att under sådana förhållanden det är skäl i, att Riksdagen nu, när frågan föreligger för femte gången inom denna korta tid, håller på hvad Riksdagen fyra gånger sedan år 1889 uttalat. Detta är för mig alldeles tillräckligt skäl för afslag å motionen.

Sedan finner jag för min del nödigt att yttra mig om reservationen. Kammaren torde märka, att motionären, af hvad Riksdagen uttalat rörande statens jordegareandel å odisponerad kronojord, icke kunnat förmås att upphöra med framförandet af en mening, motstridig Riksdagens. Motionären yrkar ett upphäfvande af denna kungörelse och vill derigenom lemna lika frihet som före kungörelsens utfärdande åt dem, som gjort inmutning af mineralfyndigheter i Norrbottens län, eller hvar som helst i vårt land, der odisponerad kronojord är att finna. Reservanten återigen har accepterat Riksdagens gång efter annan uttalade mening, att staten skall tillgodogöra sig jordegareandelen. Jag frågar kammaren: är detta icke motsats i yrkanden? Motionären säger, att den väg, på hvilken Riksdagen sagt sig vilja slå in, eller som Riksdagen anvisat, genom frågans utgång här visat sig vara så svår, att han tyckt sig finna, att det af Riksdagen förordade sättet för frågans lösning icke måtte vara rätt lämpligt. Om vi se på fjärde sidan i utskottsbetänkandet, der motionen citeras, framstår detta der tydligt och klart.

Men reservanten säger, att vi visserligen skola i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att utmål må meddelas, men med samma skyldighet för utmålsegaren att underkasta sig den nya lagstiftningen i afseende å kronans jordegareandel, som nu gäller inmutningstagaren. För min del kan jag icke finna annat, än att detta är att öfverskrida motionens omfång, och att reservationen således ur den synpunkten icke kan af kammaren bifallas. Dessutom följer ju af ett bifall till denna reservation en suspension af 18, 19 och 20 §§ i grufvestadgan.

Huru jag än ser saken, så kan jag för min del icke tro annat än att, med de uttalanden, som utskottet har gjort, vi tjena

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

denna sak vida bättre genom att bifalla utskottets förslag än genom att bifalla reservationen, om vi också skulle kunna bifalla denna. Vill motionären verkligen, att denna fråga så snart som möjligt löses, så synes det mig att, då han glidit öfver — han får ursäkt mig, att jag säger det, eftersom han synes vara villig biträda reservationen — från att vara absolut motståndare till statens jordegareandel till att vara ganska medgörlig i det afseendet, han bör komma igen nästa riksdag med en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t, så att vi då genom en direkt skrifvelse af Kongl. Maj:t kunna utbedja oss ett nytt förslag. Det är således ur såväl sjelfva *sakens* synpunkt, som ock ur *formens* synpunkt, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag samt afslag å reservationen.

Herr Andersson i Hasselbol instämde häruti.

Herr A. Hedin: Herr talman! Jag skall till en början tillåta mig att uttala den förmodan, att min mycket poetiska vän ifrån Östersund har öfverskattat sambandet mellan inmutningsindustrien och landets blomstring och välstånd samt segertåget för den forna ärans och de multnade hjeltarnes språk mot norden. Man kan komma på den betraktelsen, när man erinrar sig, att på 15 år eller från 1868—1882 icke flere än 39 bearbetade grufvor tillkommit såsom följd af mer än 23,000 nya inmutningar, såsom en reservant vid lagutskottets betänkande n:o 37 vid 1884 års riksdag påpekade.

Men dermed vare huru som helst. Inmutningsindustrien torde åtminstone icke förtjena att befrämjas på bekostnad af omvårdnaden om Riksdagens lagstiftande magt.

Konstitutionsutskottet vid den första nya riksdagen 1867 yttrade i sitt utlåtande n:o 14: »Då Riksdagen numera sammanträder hvarje år, sättes den i tillfälle att, derest Konungen någon gång kunde anses hafva utsträckt sin ekonomiska lagstiftningsmagt allt för långt, snart söka få förhållandet återfördt inom sina behöriga gränser». Riksdagen »sättes i tillfälle »att verka i den riktningen, men i den riktningen verkar ej Riksdagen genom bifall till sådana förslag, som den här motionen och reservationen. Kamraren torde icke behöfva mycket sysselsätta sig med frågan, den subtila frågan om förhållandet mellan motionärens förslag och reservantens förslag och huruvida det är möjligt att advocera för att reservantens förslag har tillräcklig basis i motionärens förslag för att det skulle kunna här antagas, då man väl kan vara ense om att förslaget icke har undergått den behöriga behandlingen, eftersom det icke har blifvit remitteradt till lagutskottet.

Men det är någonting, som är mera beaktansvärdt än detta, nemligen att, genom bifall till vare sig motionärens förslag eller reservantens, Riksdagen skulle indirekt erkänna Kongl. Maj:ts ute-

slutande lagstiftningsmagt på det ifrågavarande området. Om Riksdagen det gör, då kommer Riksdagen att aflägga ett slags syndabekännelse, att år 1884 lagutskottet och denna kammare och Första Kammaren velat inkräkta på Kongl. Maj:ts grundlagenliga rätt, då nemligen Riksdagen på lagutskottets hemställan — och lagutskottets hemställan i detta fall kan man ju kalla herr Axel Bergströms hemställan — beslöt, att Riksdagen icke skulle, på sätt Kongl. Maj:t hade begärt, afgifva ett »yttrande» öfver förslaget till grufvestadga, utan i stället förklara, att Riksdagen för sin del antog detsamma. Icke skall väl Riksdagen nu befinnas benägen, åtminstone icke denna kammare, att förklara, att den då lät sig af herr Axel Bergström förledas till ett ingrepp i Kongl. Maj:ts grundlagenliga magt?

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

Kongl. Maj:t har vid mer än ett tillfälle erkänt åtminstone så mycket, att grufvestadgan är en lag af blandad natur, innehållande dels civilrättsliga bestämmelser, dels sådana, som enligt Kongl. Maj:ts uppfattning falla under den ekonomiska lagstiftningen i enlighet med § 89 regeringsformen.

I sin proposition till Riksdagen den 21 juli 1854 yttrade Kongl. Maj:t, då det ifrågasatts, att, beträffande inmutningen å kronojord åt inmutare, kronoåbo o. s. v. öfverlåta kronans rätt till deltagande i grufarbeten samt ersättningar för inmutad mark och — jag citerar ordagrant — »att stadgande härom icke bör ega rum utan Riksdagens medgifvande, samt för öfrigt i författningen måste ingå flera bestämmanden, under hvilka eganderättsförhållanden äro beroende, har Kongl. Maj:t, ehuru i den föreslagna stadgan eganderätten blifvit väsentligen mera än i de äldre författningarna tillgodosedd, velat för erforderlig granskning meddela Rikets Ständer förslaget».

Således: Kongl. Maj:t har uttryckligen erkänt, att grufvestadgan i alla fall innehåller bestämmelser, om hvilka det icke grundlagsenligt tillkommer Kongl. Maj:t att allena lagstifta, men Kongl. Maj:t ville likväl förbehålla sig att blott öfverlemna stadgan till Riksdagens granskning i vissa delar, i en annan del begära ett medgifvande, för att sedermera sjelf förordna. Ett dylikt uttalande förekommer äfven i Kongl. Maj:ts proposition till 1884 års Riksdag, ehuru Kongl. Maj:t då äfven blott begärde Riksdagens yttrande. Men detta besvarades på det sätt, som jag nyss nämnde, och detta skedde under herr Bergströms auspicier.

Nu kan man fråga: är det då kanske någon liten obetydlighet i grufslagstiftningen, som kan anses vara af civillags natur, under det att den alldeles öfvervägande delen skulle vara af ekonomisk natur enligt § 89 regeringsformen? På den frågan skall jag be att få svara med en erinran om, hvad en rättslärd man — det var hofrättsrådet Forsell — såsom ledamot af 1884 års lagutskott i sin reservation anförde, nemligen att af grufvestadgans 8 kap. de 5 första kap., 7:de kap., till af 8:de kap:s

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)

tre §§ samt de tre slutparagraferna vore af »ren civillags natur», samt att således blott 6:te kap. och § 69, 8:de kap. vore en »administrativ författning och det enda i hela förslaget, som kunde få namn af grufstadga». Han fann äfven, att i detta lagstiftnings-ärende af blandad natur skilnaden var ofantligt lätt att uppdraga mellan den stora del af området, som hörde under civillagstiftningen, och den mycket lilla del, ett litet hörn, som var af administrativ natur, så att det mycket väl hade kunnat gå för sig att utfärda en civillag rörande allt det väsentliga, allt det hufvudsakliga i hela denna lagstiftning, och förlägga det andra till en liten administrativ stadga.

Det heter, tror jag, i killespelet, att kille drager det sämsta kortet med sig, men, herr talman, här ha vi att göra med en helt annan *kille*, som är af helt annan beskaffenhet, och det är § 89 regeringsformen i Kongl. Maj:ts hand här i Sverige. Den drager med sig det *bästa*, som fins, den drager med sig hela den öfriga leken, den dragen ifrån oss både allmän lag, grundlag och skattelagar. Det protesterar jag nu emot, liksom jag många gånger förr protesterat, och det kommer jag nog väl ännu en gång att protestera mot, om jag får lefva. Jag vill ej, att Riksdagen i det hänseendet skall gifva något på hand, och därför tog jag ordet för att be kammaren, att den måtte finna, att hvarken motionärens eller reservantens förslag bör till någon kammarens åtgärd föranleda.

Herr Kardell: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag vill först yttra ett par ord med anledning af hvad herr Jansson i Taberg sade, då han nyss hade ordet.

Han sade, att det här naturligtvis var fråga om ett mycket stort och lifligt intresse, eftersom man så mycket arbetade på att få författningen upphäfd. Ja, väl är det fråga om ett stort och lifligt intresse, som borde vara allas vårt intresse, och som särskildt är af vikt för hela lappmarkens uppkomst. Förhållandet är nemligen, att bergverken i Lappland föra odlingen med sig; allt eftersom bergverk der i äldre tider ha blifvit upptagna, hafva åkerbrukare sedan flyttat in och slagit sig ned.

Dessa bergverk från äldre tider ha nu alla gått under, men det jordbruk, som kommit till stånd, finnes kvar, och på detta sätt ha, efter uppgift af en person, som allmänt anses vara en framstående lappmarkskännare, de allra flesta byar i lappmarken uppkommit, åtminstone i öfre lappmarken. Bergverken äro, som sagdt, borta, men jordbruket är kvar. På samma sätt skulle väl ock nu, ifall ett antal nya bergverk komme till stånd, dessa, i synnerhet de mindre, nog i sinom tid skatta åt förgängelsen, men vi skulle dock ha en vinst i form af fortfarande odling i behåll.

Vidare sade herr Jansson, att olägenheterna af det rådande tillståndet icke skulle vara så stora, som jag sagt. Jag har ju ej

sjelf varit deruppe, och kan därför ej af egen erfarenhet säga, huru det är, men jag har från fullt trovärdigt håll hört bittra klagomål öfver det rådande tillståndet, klagomål af den art, att jag för min del måste anse, att tillståndet är odrägligt.

Af den kännare af lappmarken, om hvilken jag nyss talade, har jag äfven fått uppgifter om fyndigheterna. Åtskilliga af dem äro ganska rika, men de ligga i allmänhet ej så till, att man kan komma åt dem utan att bygga jernväg. Det finnes dock ett bergverk, som lär vara af första ordningen, och för hvilket utmåls-läggning ej är beviljad; det är bergverket i Qvickjokk. Der finnes det ofantligt stora fyndigheter af jernmalm, men denna är blandad med titan, och man har ej ännu lyckats lösa problemet att frigöra jernmalmen från titanen. Man är sysselsatt med att söka lösa detta problem, och när man lyckats dermed, blir det nog en grufva, som kan mäta sig med de stora fyndigheterna längre upp i landet, men för närvarande är ej betydelsen deraf så stor.

Jag har ej här fört något bolags eller någon annan enskilds talan, utan det är *statsintresset*, som för mig är hufvudsak, nemligen att landet blir uppodladt, och att industri der uppkommer, så att en flitig och idog befolkning der kan förvärfva sitt uppehälle.

Herr Zotterman talade om ett par broschyrer, som han hade i handen. De skulle vara offentliga, men han nämnde ej, huruvida de voro officiella. Jag tviflar verkligen derpå, ty det handrar, att personer, som göra resor deruppe, få en öfverdrifven uppfattning af förhållandena. Då de komma i beröring med än den ene, än den andre, så är det klart, att, i synnerhet om de ej sjelfva äro geologer, deras uppgifter stundom skola vara grundade på mindre tillförlitliga hörsagor.

Han antog, att Kirunnavara och Luossavaara blott skulle vara små länkar i en hel kedja af fyndigheter. Nej, så är visst icke förhållandet. De äro mycket dugtiga länkar, och alla de öfriga grufvorna äro obetydliga i jämförelse med dem, om man undantager Qvickjokk.

Att förslag till lösning af denna fråga bör komma från Kongl. Maj:t, det anser jag också; men ett sådant förslag kan väl i alla fall komma från Kongl. Maj:t, äfven om Riksdagen begär ett upphäfvande af denna förordning. Kongl. Maj:t är nog i alla händelser den närmaste att taga initiativet i denna fråga.

Hvad nu den konstitutionella sidan af frågan beträffar, är jag nog också af den mening, att grufvestadgan egentligen är af civillags natur. Men det är ju här fråga om en förordning, som blifvit utfärdad i rent administrativ väg; och jag kan icke finna annat, än att en förordning, utfärdad i administrativ väg, äfven bör i administrativ väg upphävas. Konseqvenserna kunde eljest bli högst betänkliga. Antag, att den ena kammaren — Första Kammaren t. ex. — ville genomföra en reform, som Andra Kam-maren motsatte sig, och att, när intet annat medel återstode för

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
Kronajord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

att få frågan igenom, Första Kammaren förmådde Kongl. Maj:t att i ämnet utfärda en administrativ stadga, antag t. ex. i något som rörde grufvestadgan — ja, då stode man der; hvad Första Kammaren hade velat, men Andra Kammaren icke velat, vore då fastslaget för alltid, ty naturligtvis skulle medkammaren afgjort motsätta sig förordningens upphäfvande. Jag kan således ej finna annat, än att, då denna författning tillkommit i administrativ väg, den ock bör i samma väg upphävas.

Jag har icke fått något medhåll för min uppfattning — det kunde jag för öfrigt förstå och hörde det äfven, då herr Fredholms motion var före — och jag skall därför afstå från hvarje yrkande om bifall till min motion och ansluter mig i stället till reservantens, herr Kronlund, förslag, hvilket under för handen varande förhållanden är det enda, som kan vinna framgång.

Herr Husberg: Herr greffe och talman, mine herrar! I den diskussion, som förts här i afton, har senast af herr Hedin blifvit bragt på tal den gamla frågan om Konungens ekonomiska lagstiftningsmagt. Jag skall icke i den saken disputeras. Jag tror visserligen att, efter hvad som vid de senaste riksdagarne förefallit, utvecklingen kommer att gå derhän, att Riksdagen kommer att med Konungen besluta i frågor rörande gruflagstiftningen. Men hvad jag nu vill säga är att, då herr Hedin förmenar att, antingen man antager motionärens eller reservantens förslag, ligger i detta antagande ett alldeles tydligt erkännande från kammarens sida, att Kongl. Maj:t här har ensam beslutanderätt, påstår jag, att detta yttrande af herr Hedin icke är riktigt. Hans anmärkning träffar nemligen motionen, men den träffar icke reservationen. För så vidt utskottet riktigt återgifvit motionen, har motionären hemställt, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t till all kraft och verkan upphäva nämnda kongl. kungörelse». Ja, der har ju motionären yrkat en framställning från Riksdagen, hvarigenom Riksdagen skulle anmoda Kongl. Maj:t att upphäva 1889 års kungörelse. Deremot har reservanten hemställt, att »Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes *taga i öfvervägande*, huruvida icke, med upphäfvande af kongl. kungörelsen den 19 Augusti 1889 i hvad angår förbud mot anvisande tills vidare af utmål för i kungörelsen afsedd fyndighet, i kungörelsen måtte införas bestämmelse derom» etc., utan att han med ett enda ord antyd, huruvida han vill ge sig in på den qvistiga frågan, om gruflagstiftningen är ekonomisk lagstiftning eller gemensam för Konungen och Riksdagen. Jag skall ej heller gå in på den tvistefrågan här, utan endast konstatera, att, som reservationen är affattad, den enligt min uppfattning icke innebär något uttalande i vare sig den ena eller andra riktningen.

Här har framställts en annan anmärkning af formelt-konsti-

tutionel natur, nemligen den, som uttalades af herr Jansson i Taberg och sedan äfven, efter hvad jag tror, af herr Zotterman samt delvis berördes jemväl af herr Hedin, eller att den af herr Kronlund framlagda reservationen måste anses falla utom den väckta motionens ram, och att följaktligen proposition å ett yrkande på bifall till densamma här ej skulle kunna framställas. I motsats härtill tror jag för min del, att reservationen mycket väl och fullkomligt riktigt låter sig subsumera under motionen. Motionen går ut på, att kungörelsen måtte upphävas i dess helhet; reservationen går ut på, att kungörelsen måtte upphävas endast i en del. Men för att undanröjda all tvekan i det afseendet, och för att borttaga all konstitutionel tveksamhet, skall jag tillåta mig att i slutet af mitt yttrande framställa ett yrkande, som i sak sammanfaller med reservationen, men i afseende å formen är sådant, att jag icke tror, att den mest skrupulöst noggranne skall kunna påstå, att det yrkandet faller utom motionens ram.

Sedan jag yttrat detta, ber jag att något få inlåta mig å sjelfva saken.

1889 års kungörelse, hvilken från nästan alla håll så skarpt klandras, var, när den tillkom, fullkomligt befogad. Riksdagen hade ju år 1889 i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställt, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke kronan borde vid inmutningar å odisponerad kronojord begagna sin jordegareandel. För att icke då en påpasslig spekulationslusta skulle genom talrika inmutningar alldeles göra om intet den påräknade effekten af den tillernade nya lagstiftningen, utfärdade Kongl. Maj:t denna kungörelse, hvilken, som herrarne veta, innehåller två saker, först och främst det, att inmutning å odisponerad kronojord, skedd efter 1889 års kungörelses dag, skall vara underkastad, att kronan gör gällande sin jordegareandel i inmutningen, och vidare, det, att utmål för sådan inmutning tills vidare icke finge anvisas.

Nu är det ju alldeles uppenbart, att denna lagstiftning icke från början var afsedd att få annat än provisorisk giltighet. Man tänkte sig naturligtvis, att detta interimistiska tillstånd icke skulle fortvara synnerligen länge; man tänkte, att Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle kunna enas om det sätt, hvarpå staten skulle begagna sin jordegareandel. Men det skedde icke så. När Kongl. Maj:t för 1894 års Riksdag framlade en proposition i sjelfva hufvudfrågan, stannade kamrarna i skiljaktiga beslut, och frågan förföll. Och får man döma efter de meningsskiljaktigheter, som då yppade sig mellan kamrarna samt mellan Kongl. Maj:t och den ena kammaren, måste man säga, att det står i vida fältet, när den hufvudfrågan blir löst.

Skall då detta provisoriska tillstånd, som skapades genom 1889 års kungörelse, ovilkorligen och med alla dess olägenheter fortvara, till dess hufvudfrågan blir genom Konungens och Riks-

*Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.*

(Forts.)

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

dagens beslut afgjord? Alla erkänna, nästan med en mun, — jag har för min del icke hört något annat — att denna kungörelse skapat ett tillstånd, som man nödvändigt måste söka att så fort som möjligt komma ifrån. Att sådant uttaias af t. ex. herr Kardell, som anser, att staten icke alls bör begagna sin jordegareandel i dessa grufvor — det är själfklart; men samma uttalande göres äfven å motsidan af dem, som anse, att staten bör på det strängaste vidhålla sitt anspråk på delaktighet i inmutningar å odisponerad kronojord. Äfven desse medge, att det nuvarande tillståndet, i följd af 1889 års kungörelse, blifvit ett oeffterrättlighetstillstånd, som det vore önskvärdt att, ju förr dess hellre, komma ifrån. Nå, då frågar jag: erbjuder sig verkligen icke något sätt att, om också icke alldeles komma ifrån dessa olägenheter i hela deras omfattning, åtminstone så att säga bryta udden af de värsta af dessa olägenheter? Finnes det icke något sätt att skaffa åtminstone någon rättelse?

Utskottet besvarar den frågan nekande; utskottet ser ingen möjlighet att komma till rätta med denna sak, förrän hufvudfrågan, frågan om begagnandet af statens jordegareandel i dessa fyndigheter, en gång blir löst. Till dess den lösningen inträffar, måste, enligt utskottets mening, det nuvarande tillståndet med alla dess olägenheter fortfara.

Detta vore ett ganska ledsamt perspektiv, då jag ej kan dela den sangviniska upfattningen, att bestämmelser om användandet af statens jordegareandel komma att träffas så synnerligt snart. För min del tror jag dock, att det finnes ett sätt — som ock här under diskussionen blifvit påpekadt — att undanrödja, om ej alla, så åtminstone de svåraste olägenheterna, som äro förenade med det nuvarande tillståndet. Det är nemligen derigenom, att kungörelsen upphäfves, icke i första punkten, utan endast i den del, som afser förbud mot utmålsläggning. Jag tror, att derigenom skulle undanrödjas de värsta och bedröfligaste af de nuvarande ledsamheterna. Jag tror verkligen, att den förändringen kan vidtagas, utan att man äfventyrar statens tillgodogörande i en framtid af dess jordegareandel i dessa inmutningar. Detta är naturligtvis hufvudsaken, ty det är alldeles klart, att nog vill Riksdagen vara med om att låta dessa inmutare få utmålsläggning, för så vidt icke, genom att tillstādja dylik utmålsläggning, statens framtida rätt att tillgodogöra sig sin andel i dessa utmål och grufvor skulle på något sätt lida fara. Det gäller således här den frågan: kan staten verkligen låta dessa inmutare få utmål, utan att derigenom statens eventuella rätt i dessa inmutningar omintetgöres? För min del tror jag verkligen, att man kan besvara den frågan med ja. Jag tror, att det går an att tillstādja utmålsläggning i detta fall, utan att man kan säga, att man dermed kastat bort statens eventuella rätt eller ens försvärat tillgodogörandet af statens framtida rätt i dessa inmutningar.

För att kunna bilda sig ett bestämdt omdöme i den saken, måste man naturligtvis veta, hvad betydelse utmålsläggningen har. Hvilken juridisk verkan har då utmålsläggningen, efter man måste vara så rädd för att låta inmutarne få utmål för sina fyndigheter? Herr Fredholm i Stockholm yttrade nyss under diskussionen, att genom utmålsläggningen får inmutaren eganderätt till grufvan. Detta påstående, mine herrar, är icke exakt. Det är icke exakt därför, att »eganderätt» är ett begrepp, som icke passar in på detta förhållande. Om man ser på grufvestadgan och läser innehållet af dess 8 §, första delen, skulle man för öfrigt kunna med lika fog säga, att eganderätten konstitueras och börjar genom inmutningen — lika väl som genom utmålsläggningen.

Här skrefs för några år sedan en akademisk afhandling, utgifven år 1891, »om grufregale och grufegendom enligt svensk rätt», af hvilken afhandling en stor del är egnad åt att bevisa, att man icke kan tala om »eganderätt» i fråga om grufvor, utan att den rätt, som upplåtes vid sådana företag, är att betrakta såsom en begränsad sakrätt, närmast jemförlig med servitutsrätt. Emellertid, vare sig man begagnar det ena eller andra juridiska uttrycket, måste man göra klart för sig, hvad den rättighet verkligen innebär, som inmutare får genom utmålsläggningen. Så vidt jag förstår, kan man korrekt uttrycka detta på det sättet, att, medan han *före* utmålsläggningen icke är berättigad att anställa annat arbete än sådant, som erfordras för fyndighetens undersökning och blottande, så eger han *efter* utmålsläggningen rätt att på fyndigheten inom det bestämda området idka fullständig och verklig grufdrift, så långt de faktiska förhållandena och de tekniska möjligheterna medgifva. Detta är den ena omständigheten, som karakteriserar utmålsläggningens betydelse. Den andra är, att den bildar en preklusion mot alla anspråk från utomstående, särskildt att jordegaren är skyldig att före utmålsläggningen anmäla, om han vill taga del i arbetet. Härmed tror jag mig fullständigt hafva angifvit utmålsläggningens juridiska betydelse, i de afseenden nemligen, som här hafva något att betyda. Då frågar jag: möter verkligen från någon af dessa båda synpunkter någon fara för staten att tillåta ifrågavarande personer att erhålla utmålsläggning? Jag sade, att utmålsläggningen är den sista terminen, inom hvilken jordegaren skall anmäla, om han vill begagna sin jordegareandel. Ja, här finna herrarne, att en svårighet möter i afseende å begagnande af statens jordegare rätt. Man kan icke blunkt gifva inmutaren rätt till utmål och samtidigt bibehålla grufvestadgans föreskrift, att jordegaren skall sist vid utmålsläggningen anmäla, huruvida han vill begagna sig af sin jordegareandel. Ty frågan, om staten skall eller icke skall taga del i grufföretag på kronojord, är ju ännu sväfvande. Alltså, om man här vill tillåta utmålsläggning, måste man göra det förbehåll, som härads höfding Kronlund syftar på i senare hälften af

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.

(Forts.)

klämman till sin reservation, och således förbehålla kronan rätt att få äfven efter utmålsläggningen anmäla sin önskan att taga del i företaget, och utmålsläggningen får alltså icke här konstituera någon preklusion eller några fatalier. Jo, mine herrar, men denna svårighet är mycket lätt afhjelp; det kan ske genom ett enda penndrag. Då återstår den frågan: medför det något äfventyr eller någon fara för kronans rätt från den synpunkten, att grufinnehafvaren efter utmålsläggningen har rätt att icke verklig grufdrift å fyndigheten? Här skulle väl egentligen den ömtåliga punkten ligga. För min del tror jag, att icke heller här någon fara är å färde. Det är visserligen sant, att om en inmutare efter utmålsläggningen idkar grufdrift någon tid, några år eller så — jag antager, att han verkligen gör detta och icke söker hvilostånd, hvartill han dock efter utmålsläggningen har rätt — så kunna till äfventyrs svårigheter uppstå för staten, när statsmagterna väl komma sams om, på hvilket sätt staten skall deltaga i grufföretag på odisponerad kronojord. Ty om och när staten skall kasta sig in i ett redan påbörjadt företag, kunna vissa svårigheter uppstå att bestämma, på hvilket sätt ett sådant statens ingripande skall ske, särskildt med hänsyn dertill, att viss godtgörelse då måste lemnas för de nödiga och nyttiga kostnader, grufvegaren nedlagt på grufföretaget för att bringa detsamma till den ståndpunkt med afseende å byggnader och maskiner och dylikt, hvori det då befinner sig. Men dessa svårigheter tror jag icke äro så stora. Märk väl, att redan enligt de gällande bestämmelserna i grufvestadgan kunna liknande svårigheter förekomma, om också icke direkt desamma och i samma utsträckning. Ty när en jordegare nu anmäler, att han vill taga del i ett grufföretag, kan det der finnas utförda åtskilliga arbeten, i hvilka han är skyldig att participera, och kan då icke godvillig öfverenskomelse träffas, så skall ersättningsfrågan afgöras af en kompromiss, om hvars sammansättning grufvestadgan innehåller bestämmelser. På samma sätt ställer sig väl saken, när kronan såsom jordegare skall inträda i ett grufföretag, som avancerat någon tid framåt. Jag kan icke förstå, att detta skall innebära några synnerliga svårigheter för kronan. Men om jag icke kan förstå, att så är förhållandet, så finnas å andra sidan onekligen ganska starka skäl, som tala för att i de enskilda grufvegarnes intresse detta utmålsförbud upphäfves. Det nuvarande förhållandet är dock ganska ledsamt. En person har fått en inmutning, men blir år efter år afstängd från att icke verklig grufdrift. Han är deremot skyldig att bedriva ett under sådana förhållanden ganska meningslöst försvarsarbete, ty han kan icke söka något hvilostånd. Hans rätt är således helt och hållet in suspenso; han befinner sig, så att säga, i en återvändsgränd och kan hvarken komma ut eller in. Det finnes väl ingen svensk näring, som för närvarande laborerar med så egendomliga förhållanden.

Man kan nu säga: hvad skulle inmutaren på det hela taget hafva för nytta af att erhålla utmål? Han skulle ju alltid hafva det damoklessvärdet, att staten komme och ville taga del i gruf-företaget, öfver sitt hufvud. Ja, väl är detta för honom en olägenhet, men han får väl underkasta sig denna. Den är väl ej så svår, ty den anpart, med hvilken staten kan komma att inträda i hans företag, är ju icke alldeles oberäknelig. Han kan alltid veta, att den måste komma att hålla sig inom en viss maximi-gräns, och han bör ju kunna veta, att staten, i fall staten griper in i hans företag, nog skall taga hänsyn till den skäligen, nyttiga och nödiga kostnad, som blifvit nedlagd på företaget, för att i afseende å byggnader, maskinerier och dylikt få det i det stånd, hvari det befinner. Och det är icke blott från den enskildes synpunkt sedt, som det nuvarande tillståndet är beklagligt. Det verkar ju förlamande på grufnäringen i stora vidder, och af hvilken betydelse grufnäringen är, särskildt för Norrbotten, det kunna väl herrarne inse, ty låt vara, att icke numera kunna inmutas så viktiga grufvor som de, hvilka redan äro under bearbetning, så finnas dock tillräckligt viktiga sådana, för att dessa, om de verkligen finge bedrivas, skulle kunna lemna uppehälle till många människor och i sin mån kunna verksamt bidra till kulturens befrämjande deruppe.

När jag nu öfverväger allt detta, mine herrar, så kommer jag således till det yrkande, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke förbudet mot utmålsläggning i det fall, som nu är i fråga, lämpligen kunde upphävas. Det är således samma tanke, som herr Kronlund har i sin kläm, men för att parera de konstitutionella betänkligheter, som nyss uttalades af herr Jansson, skall jag be att få framställa mitt yrkande i denna form: att *kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida samt under hvilka närmare villkor och förbehåll det i kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 gifna förbud mot anvisande tills vidare af utmål för i kungörelsen afsedd fyndighet må kunna upphävas.*

Jag tror näppeligen, att man skall kunna säga, att detta yrkande faller utom motionens ram, och till detta yrkande får jag anhålla om bifall.

Häruti instämde herrar greve *Hamilton, Eriksson* i Elgered, *Wallmark, Dahlstedt* och *Waldenström*.

Herr Fredholm: Med anledning af den siste talarens yttrande skall jag tillåta mig att säga några ord.

Jag vill visst icke bestrida, att det uttryck, jag begagnade för den tanke, hvaraf jag var genomträngd, nemligen »eganderätt»,

Angående upphäfvande af kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889.
(Forts.)

Angående
upphäfvande
af kungörelsen
rörande in-
mutning å
kronojord den
19 augusti
1889.
(Forts.)

icke var fullt exakt ur teoretisk och juridisk synpunkt. Ur dessa synpunkter sedt, hade jag kanske hellre bort använda det uttryck, som den ärade talaren använde, nemligen »sakrätt», men för mig är icke ett uttrycks teoretiska och juridiska riktighet det, hvarpå den afgörande vigten ligger, utan denna är att söka i det praktiska resultatet och i de konsekvenser, som åtfölja ett af Riksdagen fattadt beslut. Då jag därför begagnade ordet eganderätt, så var det för att precisera, i hvilken annan ställning inmutaren inträder, då han har fått utmålsläggning, och hvilka större anspråk han då mot förut kan göra gällande mot samhället, när han genom utmålsläggningen är tryggad i sin besittningsrätt.

Jag ber herrarne observera, huruledes den siste ärade talaren betonade den betydelse, som ligger i sjelfva inmutningen, för att derigenom drifva fram utmålsläggningen såsom inmutnings nödvändiga konsekvens. Men kan man redan i detta stadium på juridisk väg framdrifva utmålsläggningen, så är man, när man väl fått den, uppenbart i en mycket, mycket starkare juridisk position, då man sedermera vill bestrida staten rätt att få någon andel i företaget. Man intager då för vinnandet af detta ändamål icke blott en bättre teoretisk ståndpunkt, utan man har då äfven beredt sig ett materielt underlag. Man kan då åberopa sig på det i företaget nedlagda kapital och åtskilligt annat, som är ur praktisk synpunkt mycket afgörande och betydelsefullt, och derigenom har man i hög grad försvagat deras ställning, som vilja förfäktat kronans rätt.

Öfverläggningen var slutad. Sedan herr Kardell återtagit sitt först framställda yrkande om bifall till den af honom väckta motionen, qvarstodo följande yrkanden, nemligen: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag derå och bifall till herr Kronlunds reservation; och 3:o bifall till det af herr Husberg under öfverläggningen framställda förslag. Efter det herr talmannen till proposition upptagit hvar och ett af dessa yrkanden, yttrade:

Herr Kronlund: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande om bifall till min reservation och i stället yrka bifall till herr Husbergs förslag.

Herr Kardell: Äfven jag ber att få återtaga mitt yrkande.

Herr talmannen gaf härefter å nyo propositioner å hvarterda af de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till herr Husbergs förslag, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som, beträffande Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts förevarande betänkande n:o 18, bifaller det af herr Husberg under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Voteringen utföll med 87 ja och 119 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 8.

Föredrogs här efter bankoutskottets memorial n:o 11, i fråga om åtgärder för beredande af egna bankbyggnader åt vissa afdelningskontor af riksbanken.

Under *punkten 1* hemställde utskottet:

att Riksdagen måtte bemyndiga fullmäktige i riksbanken att, enligt ritningar, som af fullmäktige godkännas, och, efter infor- drande af ytterligare kostnadsförslag, låta å den för riksbankens afdelningskontor i Örebro inköpta tomt uppföra ett hus af sten i två eller tre våningar till en kostnad för tre våningars hus af högst 80,000 kronor.

Efter uppläsande här af anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Jag antager, att kam- maren nog antager utskottets förslag, men jag kan dock icke underlåta att säga några ord.

Jag tycker verkligen, att i detta betänkande ingår en princip, som är ganska märkvärdig. Det är nemligen icke blott fråga om att bygga hvad banken behöfver, utan ett hus med flera vå- ningar för uthyrning. Skall man köpa större tomt också, än man behöfver, för att kanske sedan på nytt sälja en del deraf. Jag tycker, att denna verksamhet är litet märkvärdig för banken, helst som det står i banklagen, att banken icke bör ega större egendom, än den behöfver. Derfor tycker jag, att man hade bort tillse, att man icke bygger mer, än man behöfver för bankkonto- rets räkning, ty om man på detta sätt bygger på spekulation, så vet man icke, hvart det kan taga vägen. Om man köper så stora

tomter, så kunna fullmäktige komma med förelag att på alla möjliga håll bygga två- och trevåningshus till uthyrning. Detta anser jag icke ritgigt, utan man bör blott hålla sig till, hvad afdelningskontoren behöfva. Icke är det väl meningen, att riksbanken skall gifva sig till husegare och hyra ut lägenheter i alla residensstäder.

Jag vill hafva sagt detta, för att det må vara klart, att jag för min del ej vill vara med om att slå in på en sådan väg. Vi äro nu i början med att bygga bankhus i landsorten — jag vill nemligen ej tala om de större städerna, Göteborg och Malmö, der bankrörelsen är mycket omfattande — och jag tycker då, att det ej kan vara skäl att i dessa små residensstäder bygga mera, än som behöfves. Att på detta sätt fastläsa mycket penningar, flera hundra tusen kronor, anser jag vara onödigt. Deraf kunna föranledas trakasserier med vice värdar och hyresgäster samt orsakas obehag genom reparationer och dylikt. Jag tycker därför, att banken icke bör egna sig åt sådan verksamhet.

På samma sätt, då man inköper tomter till bankhus, skaffar man mycket större områden, än som behöfvas, och derigenom får man, bland annat, större gatudelar att underhålla och andra kostnader, som icke äro behöfliga.

Nu ser man i denna punkt, att bankkontoret i Örebro kan få vara inrymdt ännu två år i Örebro sparbanks hus. Det är sålunda ingen brådskas å färde, och jag tror, att förhållandet är detsamma med de andra byggnadsförslagen. Jag kan för öfrigt icke förstå, hvarför man här i Örebro skall bygga ett hus i tre våningar, medan det för bankkontoret i Gefle ifrågasattes endast ett hus i en våning och för kontoret i Mariestad likaledes blott i en våning. På denna olikhet har jag äfven velat fasta uppmärksamheten.

Jag skulle därför helst sett, om frågan kunnat återremitteras till bankoutskottet, för att vi måtte kunna få ett annat, i det afseende, jag berört, mera tillfredsställande förslag. Men jag inser, att en återremiss icke är möjlig, nu i slutet af Riksdagen, utan frågan måste omedelbart afgöras, helst Första Kammaren antagligen redan bifallit utskottets förslag.

Emellertid skall jag tillåta mig att göra ett yrkande till den kraft och verkan, det hafva kan. Jag anser, som sagdt, att denna fråga icke är brådskande, utan att man kunde uppskjuta saken till ett annat år, då man kunde få utredning, om det ej ginge för sig att bygga billigare. Och vi kunde då undgå att slå in på den väg, som nu ifrågasatts. Jag tager mig därför, jag vill säga, den djerfheten att yrka afslag å utskottets hemställan, för att få höra hvad kammaren har för uppfattning i denna sak.

Herr Holmgren i Hillebola: Herr talman! Anledningen, hvarför utskottet har tillstyrkt, att bankhuset i Örebro måtte upp-

föras i tre våningar, är den, att, såsom herrarne torde påminna sig, den i Örebro inköpta tomten blifvit jemförelsevis dyr, beroende derpå, att tomtprisen i Örebro stad för sådana tomter, som lämpade sig för bankkontorets behof, stå så högt. För att nu tillgodogöra sig tomten på bästa möjliga sätt, hafva bankofullmäktige föreslagit att bygga ett större hus, enär man derigenom med afseende å det höga tomtpriset skulle draga större fördel af tomten, än om den bebyggdes allenast med ett hus af den storlek, som behöfdes blott för bankkontorets egen räkning. Dertill kommer, att tomten har ett sådant läge, att den på båda sidor är omgifven af höga hus, så att, om den bebyggdes med ett lågt hus, detta komme att vanpryda den plats, der det kommer att stå. Det är af dessa skäl, som utskottet tillstyrkt fullmäktiges förslag i den delen.

Skulle man återigen icke uppföra ett större hus, än som kräfvades endast för kontorets egen räkning, så hade man ej tillgodogjort sig tomten på bästa sätt, för så vidt jag förstår.

Dessutom vill jag erinra mig, att, då bankoutskottet inkom till Riksdagen med förslag att inköpa denna tomt, hvilket förslag af Riksdagen godkändes, i utskottets då afgifna memorial framhölls, att, för att tillgodogöra sig tomten, i det blifvande bankhuset borde inrymmas bostadslägenheter eller andra lokaler till utthyrning, emedan tomten vore för dyr för att bebyggas blott för banklokal. Jag anser därför, att alla skäl tala för att bifalla utskottets hemställan.

Nu kan man visserligen säga, att detta byggnadsförslag ställer sig ganska dyrt, och detta har utskottet också framhållit i sista stycket af motiveringen i denna punkt. Jag är emellertid förvissad om, att fullmäktige, då de komma att slutligen företaga denna byggnadsfråga till afgörande, skola tillse, att kostnaden blir den minsta möjliga.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Sahlin: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga och är därför icke rustad med ekonomiska beräkningar. Men det är icke heller ur ekonomisk synpunkt, förslaget behöfver stödjas, utan med hänsyn till det blifvande bankhusets läge. Jag hemställer till herrarne, om det vore lämpligt att vid ett af de förnämsta torgen i Örebro uppföra en byggnad, som skulle komma att omgivas på ena sidan af ett hus med fyra våningars gafvel och på den andra af ett hus med en likaledes mycket hög gafvel, under det den nya byggnaden blefve så låg, att den ej ens tillnärmelsevis komme att täcka dessa gafvar. Vi äro i Örebro icke synnerligen nöjda med det förslag, som föreligger, därför att man, ehuru huset kommer att ligga på en hörntomt, bestämt sig för att bygga icke, såsom först var meningen, med fasad åt både gatan och torget, utan blott åt gatan med en åt torget öppen gård

mellan bankhuset och apotekshuset. Nu sluttar torget och riksbankens tomt, apotekshuset ligger uppe på höjningen med sin fyra våningars gafvel. Mellan denna gafvel och riksbankens hus skall, som sagdt, enligt förslaget blifva öppen gård. Skulle man nu bygga ett envåningshus på riksbankens tomt, skulle detta tydligt blifva rent af vanprydande för staden.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Bäck, *Folke Andersson* och *Ersson* i Vestlandaholm.

Herr Nylander: Då jag är af den uppfattningen, att riksbanken bör så fort som möjligt anskaffa egna lokaler åt sina bankkontor i landsortsstäderna, ser jag gerna, att kammaren bifaller, hvad utskottet i detta betänkande hemställt. Hvad särskildt Örebrokontoret beträffar, är det — såsom den föregående ärade talaren nämnde — just med hänsyn till tomtens läge, som utskottet föreställt sig, att det vore lämpligt och riktigt, om en trevåningsbyggnad kunde uppföras. Kostnaderna för denna tillökning äro icke synnerligen stora, endast 6,500 kronor; och dessa kostnader skulle mer än tillräckligt ersättas genom de hyresinkomster, banken skulle få af denna tredje våning.

För öfrigt är jag af den meningen, att dessa bankbyggnader för afdelningskontoren borde så uppföras, att staten der kunde inrymma åtminstone en del af öfriga i residensstäderna varande statsinrättningar, såsom post och telegraf, för att derigenom vara oberoende af de privata personerna och deras hyresbestämmelser.

Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Mallmin* instämde häruti.

Herr von Friesen: Då här talats om möjligheten att bygga ett envåningshus på den för banken inköpta tomten i Örebro, vill jag anmärka, att, om man med ett envåningshus menar ett hus, som endast har jordvåning, byggnadsstadgan för Örebro stad icke tillåter uppförandet på denna tomt af ett sådant hus, man då tänkt sig. Menar man åter med envåningshus ett sådant, som har så väl jordvåning som våning en trappa upp, så medgifver byggnadsstadgan uppförandet af ett sådant. För bankens behof vore det ju ock tillräckligt. Men, såsom af ett par ärade talare redan framhållits, är det *dels* icke någon olägenhet för banken ur ekonomisk synpunkt att bygga den tredje våningen, *dels* ock ur platsens synpunkt och ur kommunens synpunkt önskligt, att det blir tre våningar i huset, med afseende på belägenheten af detta. Då således båda intressena, bankens och det lokala, kunna på en gång tillgodoses, kan jag — om byggnaden kan uppföras

för den föreslagna kostnaden af 80,000 kronor — ej finna annat, än att det lämpligaste vore att uppföra huset i tre våningar.

Hvad sjelfva saken för öfrigt beträffar, instämmer jag helt och hållet med den siste ärade talaren deri, att det bör vara i bankens intresse att söka komma under eget tak i alla de städer, der bankkontor finnas. Jag vill särskildt betona, att detta ej är en uppfattning blott hos fullmäktige, utan denna åsigt har äfven delats åtminstone af statsrevisorerna från denna kammare vid nästlidet års statsrevision. Fullmäktige hade nemligen först hyrt en lokal för det tillämnade afdelningskontoret i Mariestad. Men statsrevisorerna från denna kammare — jag vill icke säga rigtade en anmärkning deremot, ty det kunna icke statsrevisorerna från blott den ena kammaren — men de uttalade den enligt min tanke alldeles rigtiga uppfattningen, att det vore lämpligare, att riksbanken, synnerligen i Mariestad, som nyss brunnit, förvärfvade egen tomt för att der uppföra ett eget hus. Jag tror för min del, att detta är det rätta, och att man således nu genom omständigheternas magt kommit på rätt väg äfven i fråga om afdelningskontoret i Mariestad.

Jag har, som sagdt, egentligen begärt ordet för att med afseende å den tilltänkta byggnaden i Örebro lemna den upplysningen, att ett envåningshus i vanlig bemärkelse icke får enligt byggnadsstadgan i Örebro uppföras på den för ändamålet inköpta tomten, och att det är förenligt med bankens intressen att uppföra ett trevåningshus, likasom ock den önskan från kommunen uttalats, att ett sådant trevåningshus der måtte uppföras.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 2—5.

Biföllos.

§ 9.

Slutligen föredrogs och bifölls bankoutskottets memorial n:o 12, med anledning af gjord framställning om ålderstillägg åt verkmästaren vid Tumba bruk.

§ 10.

Ordet lemnades härefter till herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att bevillningsutskottets betänkande n:o 19, angående allmänna bevill-

ningen, måtte uppföras främst på föredragningslistan till lördagens plenum bland de då två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Till bordläggning anmälles:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 13:o tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 58, angående väckta förslag om afsättning till arbetare-försäkringsfonden,

n:o 59, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor,

n:o 60, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret,

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna indragningsstaten åt e. o. professor G. Dillner,

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ersättning för naturaportion till underofficerare och vederlikar vid armén,

n:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till Göteborgs befestande åt sjösidan och öfre Norrlands fasta försvar,

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förbättring af hamnen vid Stora Rör å Öland,

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående restaurering af det s. k. Gamla kungshuset i Stockholm,

n:o 66, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel,

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anvisande af medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen,

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris,

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter,

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra regementschefsbostället Tegnaholm 1 1/2

mantal, i Tegnaby socken och Konga härad af Kronobergs län till utvidgning af skolhusplan,

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Vesterviks stad, och

n:o 72, i anledning af tre särskilda framställningar af Kongl. Maj:t om efterskänkande af kronans rätt till vissa danaarf;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial:

n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1 öfver väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till ändring i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m., i syfte att erhålla strängare straffbestämmelser vid återfall i förseelse mot förordningen, och

n:o 3, angående ersättning åt sammansatta bevillnings- och lagutskottets sekreterare;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 4 i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagten stäl- lande på krigsfot, och

n:o 59, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande näringslagstiftning, m. m.;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändringar uti instruktionen för jernvägsstyrelsen; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion om öfverlåtande åt kommunerna att bestämma om rätt till försäljning af öl och vin till mindre belopp än tio liter, och

n:o 21, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående handeln med vin och maltdrycker i stad.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr A. Swartling under 2 dagar fr. o. m. den 6 dennes,
och herr John Olsson under den 6 dennes.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter
åtskildes kl. 10,22 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.